

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

JERNEJ ŠURCA

Mentor: prof. dr. MARJAN BREZOVŠEK

OKOLJEVARSTVENI PROBLEMI V OBČINI VRHNIKA

DIPLOMSKO DELO

LJUBLJANA, 2003

KAZALO

	stran
1. UVOD	1
2. METODOLOŠKI OKVIR	4
2.1 RAZISKOVALNI PROBLEM	4
2.2 METODOLOGIJA	4
2.3 HIPOTEZE	5
3. USTAVNI IN ZAKONSKI OKVIRI DELOVANJA OBČINE	6
3.1 DELITEV PRISTOJNOSTI MED OBČINO IN DRŽAVO	7
3.2 NAČELO SUBSIDIARNOSTI	8
4. SMERNICE EU NA PODROČJU VARSTVA OKOLJA IN MEDNARODNI PREDPISI	9
4.1 DRŽAVNI PROGRAM ZA PREVZEM PRAVNEGA REDA EU	9
4.1.1 Pogajalska izhodišča	9
4.2 PRAVNI RED EU NA PODROČJU RAVNANJA Z ODPADKI	10
4.2.1 Okvirni direktivi	11
4.2.2 Direktive in uredbe EU, ki urejajo posamezna področja ravnanja z odpadki	11
5. STRATEGIJE IN USMERITVE RS NA PODROČJU RAVNANJA Z ODPADKI	13
5.1 NACIONALNI PROGRAM VARSTVA OKOLJA	13
5.2 STRATEŠKE USMERITVE RS ZA RAVNANJE Z ODPADKI	14
6. ZAKONODAJA NA PODROČJU RAVNANJA Z ODPADKI V RS	15
6.1 PODZAKONSKI AKTI	16
6.1.1 Pravilnik o ravnanju z odpadki	18
6.1.2 Pravilnik o odlaganju odpadkov	18
6.2 IMPLEMENTACIJA ZAKONODAJE	20
6.2.1 Stroški in financiranje programov	21
6.3 REGIJSKI KONCEPT RAVNANJA Z ODPADKI	22
6.3.1 Tehnično-tehnološki vidiki	22
6.3.2 Financiranje regijskega koncepta	23
6.3.3 Organizacijski in upravljalški modeli	24
6.3.4 Končne rešitve	25
6.4 DEJANSKO IZVAJANJE ZAKONODAJE IN DOSEGANJE CILJEV	26

7. SINDROMI IN SOCIOLOŠKI UKREPI	29
7.1 SINDROMI	29
7.2 KOMUNIKACIJSKO DELOVANJE	30
7.3 STRATEŠKI SOCIOLOŠKI UKREPI	32
8. STANJE V OBČINI VRHNIKA	34
8.1 KOMUNALNO PODJETJE VRHNIKA	35
8.2 KONCEPT GOSPODARJENJA Z ODPADKI	35
8.3 EKOLOŠKO OZAVEŠČANJE	37
8.4 OBČINSKI ODLOK	38
8.5 AKTIVNOSTI PRI ISKANJU NOVE LOKACIJE ZA DEPONIJO ODPADKOV	40
8.6 KRAJEVNA SKUPNOST VERD	42
9. ZAKLJUČEK	45
10. LITERATURA IN VIRI	48

1. UVOD

Pričujoče diplomsko delo obravnava okoljevarstveno problematiko v občini Vrhnika v segmentu ravnanja z odpadki. Ker je v okviru le-te opaziti nekatere podobnosti s širšim slovenskim prostorom, naloga smiselno prehaja iz splošnega slovenskega stanja na konkreten vrhniški primer.

Okoljevarstveni problemi so kakršnekoli spremembe v fizičnem okolju, ki jih prinese človekovo vmešavanje oziroma interferenca s fizičnim okoljem, in imajo učinke, ki jih družba ne sprejema v okviru svojih norm (glej Glasbergen in Blowers, 1995:42). Družba pogosto ne sprejema tudi načrtovanih sprememb v prihodnosti, pa čeprav imajo namen urejanja okolja.

Prikazovanje sestavin, ki determinirajo področje ravnanja z odpadki, ali osvetljevanje problematike iz različnih zornih kotov omogoča nakazovanje pomanjkljivosti in v tem smislu lahko nakaže morebitno pot do rešitve problemov, kar bom poskusil doseči v tej nalogi. Okoljevarstveno problematiko je namreč potrebno gledati skozi različne vidike, kot so ekološki, ekonomski, politični in tehnični, ter obenem opazovati njihovo medsebojno povezanost ali odvisnost. Področje odpadkov v Sloveniji zelo slikovito prikazuje naslednji sestavek strateškega dokumenta.

Nakopičeni in zapleteni problemi pri ravnanju z odpadki so večplastni in izvirajo iz dosedanjega družbenega odnosa do problematike odpadkov in načina ravnanja z njimi, iz pomanjkanja navpične in vodoravne upravne in strokovne usklajenosti in organiziranosti, pomanjkanja pravnih predpisov in ekonomskih ukrepov, iz geoloških in vodnogospodarskih značilnosti slovenskega prostora, značilnega vzorca poseljenosti in za slovenski prostor vse bolj značilnih pojavov NIMBY (ne na mojem dvorišču) in NIMET (ne v času mojega mandata). V bližnji prihodnosti lahko brez ustreznih učinkovitih ukrepov pričakujemo neugodne dogodke in družbene konflikte (Strateške usmeritve Republike Slovenije za ravnanje z odpadki, 1996:55).

Okoljevarstveni problemi in s tem povezano ravnanje z odpadki v današnjem času postajajo pomembni ter transparentni, navkljub številnim odporom in omenjenima

sindromoma pa se ekološka ozaveščenost ljudi čedalje bolj večja, saj nastale razmere zahtevajo ukrepanje.

Med Slovenci je zavest o problemih okolja dobro razvita in se lahko primerja s stopnjo ozaveščenosti prebivalcev naprednih držav. Tako vsaj kažejo raziskave in ankete, ki so bile opravljene v zadnjem času. Zavest je potreben, a ne zadosten pogoj, da bi se razmere v naši družbi tudi dejansko obrnile na bolje. Razvita zavest pomeni zaznavanje resnosti problema, ki vzbuja v človeku pripravljenost za sodelovanje pri prizadevanjih za zmanjšanje onesnaženja okolja. Šele odgovorno ravnanje je tisto, ki bo prineslo prve rezultate. Tu bi bili statistični podatki iz slovenskega prostora manj vzpodbudni (Vrečko, 1994:132).

Zavedanje in tudi dejanske ugotovitve, da so odpadki eno najslabše urejenih področij varstva okolja v Sloveniji, so vodile k sprejetju kopice evropsko naravnanih predpisov.

Vlada RS je v okviru Nacionalnega programa varstva okolja že leta 1996 sprejela Strateške usmeritve ravnanja z odpadki na podlagi ugotovitev, da so razmere pri ravnanju z odpadki kritične, področje ravnanja z odpadki je uvrščeno med temeljne okoljske probleme ter da je razreševanje te problematike prednostno.

Programu so sledili številni pravilniki in uredbe, ki so usklajeni s pravnim redom EU in prinašajo na to področje številne novosti, korenite spremembe in s tem tudi težave pri implementaciji zakonodaje.

Za uresničitev ciljev na področju ravnanja z odpadki se v državi načrtuje in izgrajuje sistem na treh nivojih: na državnem ali nadregijskem nivoju, regijskem nivoju in na lokalni ravni. Ministrstvo za okolje, prostor in energijo podpira in vzpodbuja regijski koncept ravnanja z odpadki, saj je z ekonomskega vidika in tudi zaradi približevanja sodobnemu evropskemu načinu ravnanja z odpadki smiselno povezovanje občin v interesne regije, ki skupaj rešujejo probleme v obliki širših regionalnih sistemov ravnanja s komunalnimi odpadki s praviloma več kot 100 000 prebivalci.

Prostovoljnost povezovanja občin in pomanjkanje druge stopnje lokalne samouprave pa vzbujata pomisleke o uspešnosti medobčinskega sodelovanja, kjer se kot v nekem

vmesnem prostoru kopičijo problemi, ki temeljijo na eni strani na interesih države, na drugi strani pa gre za interese lokalnega pomena.

Področje ravnanja z odpadki na lokalni ravni v občini Vrhnika in s tem področjem povezanimi ostalimi okoljevarstvenimi težavami se že vrsto let srečuje z večplastnostjo problematike, ki vsebuje na eni strani odpor prebivalcev ali različnih interesnih skupin pri umeščanju objektov ali naprav za ravnanje z odpadki v prostor, na drugi strani pa se srečuje z organizacijskimi in pravno-ekonomskimi ukrepi ter s konkretnimi tehničnimi rešitvami. Našteta dejstva omejujejo občino pri izvedbi regijskega koncepta ravnanja z odpadki, ki je kot ideja prisotna že dalj časa.

Dejansko stanje kliče po ureditvi, vendar problemov v zvezi z okoljem ni mogoče razreševati na preprost in za vse ustrezen način, ampak je potrebno pri sanacijskem programu upoštevati ekonomske, politične, kulturne in tradicionalne ter druge vidike, ki prevladujejo na določenem območju. Tudi po mnenju Kosa (2002:124) »se konkretni odločevalski postopki morajo prilagoditi tej »enkratnosti« okoljskih in prostorskih situacij, zato jih ni mogoče kar prenašati iz enega okolja v drugo«.

Projekti ravnanja z odpadki in tudi drugi posegi v okolje naj bi bili rezultat medsebojnega zaupanja in uskladitve interesov prebivalcev, političnih struktur in strokovnih organizacij, ki odražajo uspešno doseganje legitimnosti, saj je brez soglasja kakršnokoli delovanje samo ene skupine obsojeno na neuspeh.

Sodelovanje javnosti z oblastmi pri reševanju okoljevarstvenih problemov je pomemben dejavnik in velikokrat zapostavljen (Slovenija je podpisnica Aarhuške konvencije), saj ima javnost pravico dostopa do ustreznih informacij že pri postopku presoje vplivov na okolje in je potrebno upoštevati njihovo mnenje in komentarje.

Okoljski projekti zahtevajo interdisciplinaren pristop, pri čemer nobena od vej znanj konkretnega področja ne sme biti zapostavljena ali preveč potencirana, njihovo uravnoteženje torej, pa pomeni končno realizacijo projekta (glej Podlipnik, 2000:167).

2. METODOLOŠKI OKVIR

2.1 RAZISKOVALNI PROBLEM

V diplomskem delu želim prikazati pristojnosti in vlogo lokalne skupnosti pri reševanju okoljevarstvenih problemov ter razmerja med državo in občinami, ki se pri tem kažejo.

Lokalna skupnost je tista pomembna in tudi občutljiva enota, katere pristojnost in odgovornost je, da uvede pravila ravnanja z odpadki in da jih tudi učinkovito, v skladu z zakonodajo, izvaja.

Diplomsko delo bo obravnavalo ravnanje z odpadki v širšem slovenskem prostoru in občini Vrhnika, ki je zaradi zaprtja starega odlagališča, ki ne ustreza novim, strogim in evropsko naravnanim normativom, otežkočeno. Kljub večletnim prizadevanjem za pridobitev in umestitev nove lokacije za komunalno deponijo v svoj prostor, občina ostaja brez lastnega odlagališča in je zato prisiljena svoje odpadke voziti v sosednjo občino, kar je podražilo komunalne storitve in je tako situacija z ekonomskega stališča še težavnejša in za nekatere skoraj nesprejemljiva.

Različni poskusi sodelovanja in reševanja problematike z okoliškimi občinami v obliki regijskega koncepta so ostali na ravni neuresničenih idej, zato se samo po sebi postavlja vprašanje, kako idejo uresničiti ali kateri so tisti potrebni elementi, da bi ideja postala uresničljiva.

Cilj naloge je tudi analizirati vzroke, zakaj do lociranja nove komunalne deponije ni prišlo, kakšne so možne rešitve ter učinki in koristi, ki bi jih lociranje imelo na lokalno skupnost in njeno okolje.

2.2 METODOLOGIJA

Diplomsko delo ima pojasnjevalno, opisno funkcijo in je zato deskriptivno, ker pa me zanima tudi učinkovitost izvajanja predpisov, bo vsebovalo elemente evalvacijske študije.

Uporabljene bodo različne metode in tehnike raziskovanja, saj želim doseči široko razumevanje problematike in čimvečjo objektivnost:

- pregled in analiza zakonodaje ter predpisov tega področja,
- sekundarna analiza pisnih virov (lokalni časopis, strokovne revije in publikacije),
- metoda deskripcije (opis dejanskega stanja),
- nestandardizirani intervjuji s predstavniki lokalnih oblasti, javnega podjetja in prebivalci.

2.3 HIPOTEZE

Preverjal bom dve delovni hipotezi, od katerih je prva splošne narave, druga pa je bolj specifična.

Hipotezi, ki ju želim preveriti, sta sledeči:

1. Zaradi hitrega približevanja Slovenije Evropski uniji in strogih predpisov se lokalne skupnosti, kot nosilke pristojnosti za ravnanje z odpadki, soočajo z večplastnimi težavami pri implementaciji.
2. V primeru uporabe pravilne komunikacijske strategije in ekološkega ozaveščanja prebivalcev bi se tudi povečale možnosti za doseg konsenza znotraj lokalne skupnosti pri umeščanju nove lokacije komunalne deponije v svoj prostor.

3. USTAVNI IN ZAKONSKI OKVIRI DELOVANJA OBČINE

»Lokalna samouprava po Evropski listini lokalne samouprave označuje pravico in sposobnost krajevne oblasti, da v mejah ustave in zakonov predpiše in ureja pomemben delež javnih zadev lokalne narave z lastno odgovornostjo in v interesu lokalnega prebivalstva. Gre za posebno avtonomno javnopravno sfero, ki je temelj vsakega demokratičnega režima« (Vlaj, 1999:9).

Slovenija je z novo ustavo in uvedbo parlamentarne demokracije v letu 1991 med temeljna politična načela in družbene vrednote, ki so zapisani v uvodnih določbah slovenske ustave, uvrstila tudi lokalno samoupravo. Po 9. členu je v Republiki Sloveniji zagotovljena lokalna samouprava, v nadaljnjem besedilu ustave pa je lokalni samoupravi namenjeno poglavje s sedmimi členi, od 138. do 144. člena.

Ustavne določbe o lokalni samoupravi so zelo splošne, saj podrobneje posamezna področja določajo zakoni, od katerih je najpomembnejši Zakon o lokalni samoupravi. Besedilo nam pove, da prebivalci Slovenije uresničujemo lokalno samoupravo v obliki lokalnih skupnosti, vendar ustava kot obvezne izrecno navaja le občine, v t.i. širše samoupravne lokalne skupnosti pa se prostovoljno in neobvezno povezujejo občine (143. člen ustave).

Na ta način pa – tako sklepam – do teh širših lokalnih samoupravnih skupnosti ne more priti, in sicer iz pravnosistemskih in iz dejanskih razlogov: iz pravnosistemskih razlogov zato, ker občine ne morejo ustanoviti lokalnih skupnosti »sui generis«, torej skupnosti višjega oziroma drugačnega ranga, kot so same; iz dejanskih razlogov pa zato, ker se občine prostovoljno lahko povezujejo le v skladu s svojimi interesi z eno ali več občinami za opravljanje nalog za krajši ali za daljši čas. Širše lokalne samoupravne skupnosti pa morajo biti trajne, morajo pokrivati vso državo in imeti isti pravni režim in iste funkcije v vsej državi (Šmidovnik, 1993:204).

Za potrebe diplomskega dela je pomembno prostovoljno povezovanje občin ali medobčinsko sodelovanje v t.i. interesnih regijah samo na področju ravnanja z odpadki, ki je specifično za določeno območje in ima svoje značilnosti, ki se razlikujejo od področij ostale Slovenije.

Ustava sama določa tudi delovno področje občine, v katero sodijo le lokalne zadeve, ki jih občina lahko ureja samostojno in ki zadevajo samo prebivalce občine, kar pomeni ostro ločevanje občine od države in obenem skromno občino. Naloge, ki sodijo v okvir lokalnih zadev, so v izvorni pristojnosti občin, možne pa so tudi prenesene naloge, ki jih država lahko z zakonom prenese na občine ob predhodnem soglasju in zagotavljanju sredstev.

Zakon o lokalni samoupravi podrobneje navaja lokalne zadeve javnega pomena ter tako določa mejo med lokalnimi in državnimi nalogami.

3.1 DELITEV PRISTOJNOSTI MED OBČINO IN DRŽAVO

Zakon o lokalni samoupravi (1993) opredeljuje pristojnosti občine in s tem razmejuje lokalne in državne naloge. Na področju varstva okolja je občini naložena skrb za varstvo zraka, tal, vodnih virov, varstvo pred prekomernim hrupom in skrb za zbiranje in odlaganje odpadkov ter drugih dejavnosti. Občine načrtujejo tudi prostorski razvoj, opravljajo naloge na področju posegov v prostor in graditev objektov ter zagotavljajo javne službe gospodarjenja s stavbnimi zemljišči.

»Lokane skupnosti sprejmejo operativne programe in odloke za ravnanje z odpadki za svoje območje v skladu s strateškimi usmeritvami in operativnim programom vlade za ravnanje z odpadki. Lokalne skupnosti zagotavljajo zajem, odvoz in končno oskrbo trdnih odpadkov iz naselij, odpadkov iz čiščenja komunalnih odpadnih vod in grezničnih gošč« (Strateške usmeritve Republike Slovenije za ravnanje z odpadki, 1996:71).

Za dolgoročno reševanje problematike se občine lahko tudi ustrezno interesno in kapitalsko povezujejo za izgradnjo objektov ravnanja z odpadki, pri čemer jim lahko dodatno pomaga država, ki podpira regijski koncept ravnanja z odpadki. Pomembne dejavnosti lokalne skupnosti so tudi spodbujanje participacije občanov pri odločanju o problemih ravnanja z odpadki, ozaveščanje in obveščanje javnosti o dejavnostih in načrtih pri doseganju najoptimalnejših rešitev.

3.2 NAČELO SUBSIDIARNOSTI

»Samo tiste probleme, ki presegajo skupinske možnosti, naj bi prevzela večja skupina. Kot vrhovno načelo socialne filozofije subsidiarnost ni nič drugega kot vrsta jurisdikcijskega pravila za razdelitev pristojnosti med skupnostmi in končno med posamezniki in družbo« (Brezovšek, 1994:24).

Subsidiarnost je pomembno načelo tudi pri delitvi pristojnosti med občino in državo. Določene pristojnosti so prenesene ali pa so v izvorni pristojnosti občine do trenutka, ko občina iz določenih razlogov naloge ni sposobna izvesti in se zahteva ali pa je nujna obravnava višjega nivoja.

»Subsidiarnost ima dva različna, čeprav povezana pomena. Oba izhajata iz latinske besede »subsidium«. En pomen se nanaša na »dodatni«, «rezervni«, tj. nekaj, kar se uporablja samo, če manjkajo nekateri temeljni pogoji. Drug pomen se nanaša na koncept pomoči (subsidy)« (Brezovšek, 1994:24).

Pri reševanju okoljevarstvenih problemov ravnanja z odpadki, predvsem pa pri umeščanju lokacij komunalnih deponij v prostor samih občin, prihaja do izraza predvsem drugi pomen načela subsidiarnosti, saj načrtovani regijski pristop k gospodarjenju z odpadki vzrokujejo omejena človeška, materialna in finančna sredstva občine, zato je smiselno sodelovanje in povezovanje občin ob učinkoviti pomoči države, tj. pristojnega ministrstva.

»Drugi pomen obuja idejo pomoči (subsidium) kot konotacijo ideje intervencije. Tukaj gre za vprašanje ocene, ne, ali se ima oblast pravico vmešavati, temveč, ali ima dolžnost to storiti. Gre za pomoč, ki krepi in daje pravico avtonomije« (Vlaj, 1998:246).

Lahko bi rekli, da se država zaveda pomanjkljivosti in nedorečenosti druge stopnje lokalne samouprave, zato na tem področju čuti nujno po pomoči lokalnim skupnostim in jim ponuja pomoč na katero se lahko oprejo pri reševanju vprašanj ravnanja z odpadki.

4. SMERNICE EU NA PODROČJU VARSTVA OKOLJA IN MEDNARODNI PREDPISI

4.1 DRŽAVNI PROGRAM ZA PREVZEM PRAVNEGA REDA EU

Države kandidatke za sprejem v EU so bile pozvane, da sprejmejo državni program za prevzem pravnega reda EU, v katerem določijo način obravnavanja partnerstva za pristop. Namen je bil v enoten okvir opredeliti prednostna področja, na katerih je treba opraviti naloge, navedene v mnenju Evropske komisije. Partnerstvo za pristop opredeljuje tudi finančna sredstva kot pomoč za izvajanje nalog ter pogoje, pod katerimi je sredstva mogoče pridobiti.

Dokument Partnerstvo za pristop je bil sprejet marca 1998, revidirani Državni program za prevzem pravnega reda EU do konca leta 2002 pa je Slovenija predložila maja 1999. Oba dokumenta sta se dopolnjevala oziroma revidirala na način, da se je lahko upošteval napredek in omogočilo določanje novih prednostnih nalog.

Na področju okolja je aprila 1998 Ministrstvo za okolje in prostor pripravilo dokument, Okoljska pristopna strategija Slovenije za vključitev v EU, ki predstavlja temelj za spremembe v slovenski zakonodaji na področju varstva okolja in zmanjševanje razkoraka z zakonodajo EU.

4.1.1 Pogajalska izhodišča

Slovenija je konec leta 1998 opravila tako imenovani »screening« slovenske zakonodaje na področju ravnanja z odpadki z direktivami EU, ki je na eni strani služil za oblikovanje pogajalskih izhodišč pred pogajanjem za vstop v EU, na drugi strani pa je oblikoval mnenje držav članic EU o pripravljenosti države kandidatke za članstvo EU.

Problematika odpadkov (področje 22-okolje) je bila razdeljena na naslednja pogajalska podpodročja v okviru pogajalskih izhodišč:

- ravnanje z odpadki in nevarnimi odpadki,
- prekomejni prehod odpadkov,
- embalaža in odpadna embalaža,

- odstranjevanje odpadnih olj,
- baterije in akumulatorji,
- odstranjevanje PCB/PCT,
- uporaba blata v kmetijstvu.

Pravni red EU in pravni red Slovenije s tega področja sta danes dobro usklajena, vendar Slovenija zahteva prehodno obdobje na področju ravnanja z embalažo in odpadno embalažo (Direktiva 94/62/EC), in sicer v roku 5 let od predvidenega pristopa k Evropski uniji. Pomembna direktiva je direktiva o odlaganju odpadkov, ki je v slovenski pravni red že prenesena s Pravilnikom o odlaganju odpadkov.

4.2 PRAVNI RED EU NA PODROČJU RAVNANJA Z ODPADKI

Strategija EU na področju ravnanja z odpadki je zasnovana glede na pomembnost posameznih načinov ravnanja z odpadki in bi jo na kratko lahko označili kar strategija 5R, ki je predstavljena v Direktivi o odpadkih (glej Ivanc, 2001:2):

1. Preprečevanje nastajanja odpadkov (reduce).
2. Neposredna uporaba odpadkov (reuse).
3. Materialna reciklaža sekundarnih surovin iz odpadkov in njihova uporaba z ustrezno predelavo. Tu je vključeno tudi kompostiranje (recycle materials).
4. Izraba energetske vrednosti, ki jo vsebujejo odpadki (recycle energy).
5. Odlaganje odpadkov na trajnih deponijah (reject).

Prednostni vrstni red (kombinacija) se lahko menja, če ne obstajajo možnosti za uveljavljanje opisanega načina, saj so okolja delovanja različna.

Direktive EU s področja ravnanja z odpadki so številne in so razdeljene v tri sklope. Okvirna načela in zahteve o ravnanju z odpadki podajata dve splošni direktivi, znotraj katerih sta dve skupini hčerinskih direktiv. V prvo skupino spadajo direktive, ki se ukvarjajo s posameznimi vrstami odpadkov, v drugo skupino pa direktive z zahtevami po posameznih dovoljenjih o obratovanju naprav za ravnanje z odpadki. Tretja skupina obravnava prekomejni prehod odpadkov (tudi znotraj EU), v pripravi pa je tudi še četrta, ki se nanaša na specifične odpadke, kot npr. odslužena motorna vozila ali stara elektronska oprema.

4.2.1 Okvirni direktivi

- Direktiva o odpadkih (Waste Framework Directive, 75/442/EEC, amended by 90/656/EEC, 91/156/EEC and Commission Decision 91/692/EEC, 94/3/EC6 and 96/350/EC).
- Direktiva o nevarnih odpadkih (Hazardous Waste Directive, 91/689/EEC, replacing 78/319/EEC, amended by 94/31/EC, 96/302/EC, 94/904/EC7).

5.2.2 Direktive in uredbe EU, ki urejajo posamezna področja ravnanja z odpadki

- prekomejni prehod odpadkov

Uredba o nadzoru nad izvozom, uvozom in tranzitom odpadkov v EU in zunaj nje (Regulation on supervision Shipment of Waste, 93/259/EEC, amended by 120/97/EC, 94/575/EC, 94/721/EC, 94/774/EC, 96/660/EC).

- odstranjevanje odpadnih olj

Direktiva o odstranjevanju odpadnih olj (Directive on Disposal of Waste Oils, 75/439/EEC, amended by 87/101/EEC and 91/692/EEC).

- odstranjevanje PCB/PCT

Direktiva o odstranjevanju PCB in PCT (Directive on Disposal of PCBs and PCTs, 76/403/EEC, replaced by 96/59/EC).

- uporaba blata čistilnih naprav v kmetijstvu

Direktiva o odpadnem blatu iz kmetijstva (Directive on Sewage Sludge and Soil, 86/278/EEC, amended by 91/692/EEC).

- baterije in akumulatorji

Direktiva o odpadnih baterijah in akumulatorjih (Directive on Batteries 91/157/EEC, amended by 93/86/EEC).

- embalaža in odpadna embalaža

Direktiva o embalaži in odpadni embalaži (Directive on Packaging and Packaging Waste, 94/62/EC, 97/128/EC, 97/129/EC).

- odlaganje odpadkov

Direktiva o odlaganju odpadkov (Directive on Landfill of Waste, 99/31/EC).

- odpadki iz proizvodnje titanovega dioksida

Direktiva o odpadkih titanovega dioksida (Directive on Waste from the titanium dioxide industry, 82/883/EEC, Procedures for harmonising the programmes for the reduction and eventual elimination of pollution caused by waste from the titanium dioxide industry, 92/112/EEC).

- sežiganje komunalnih in nevarnih odpadkov

Direktiva o sežigu komunalnih odpadkov v novih in že obstoječih objektih (Directive on Municipal Waste Incineration for Existing Installations, 89/429/EEC and for New Installations, 89/369/EEC).

Direktiva o sežigu nevarnih odpadkov (Directive on Hazardous Waste Incineration, 94/67/EEC).

- onesnaženje z azbestom

Direktiva o preprečevanju in zmanjševanju onesnaženja okolja z azbestom (Directive on the Prevention of Environmental Pollution by Asbestos 87/217/EEC in 91/692/EC).

- nekatere druge direktive so še v pripravi

5. STRATEGIJE IN USMERITVE RS NA PODROČJU RAVNANJA Z ODPADKI

5.1 NACIONALNI PROGRAM VARSTVA OKOLJA

Nacionalni program varstva okolja (glej Zore; Vežjak, 2000:6), sprejet leta 1999 in katerega podlaga je Zakon o varstvu okolja, vsebuje cilje, usmeritve, strategijo varstva okolja in rabe naravnih dobrin za obdobje najmanj deset let. Program je dolgoročen in osredotočen na reševanje najpomembnejših problemov v okolju, njegova osnovna cilja pa sta izboljšava kakovosti okolja za življenje ter uveljavitev okolja kot omejitvenega in spodbujevalnega dejavnika razvoja.

Nacionalni program varstva okolja na prehodu v državo sodobnega tipa skrbi in prispeva h krepitvi institucij, ki skrbijo za ustrezno raven varstva okolja in uveljavljajo načela trajnostnega razvoja.

Program je usmerjen v obvladovanje problemov okolja v državi, ki so najpomembnejši, ter obenem podpira vključevanje v Evropsko unijo, institucionalno krepitev uprave in lokalne samouprave kot podlage za postopno uveljavljanje trajnostnega razvoja in načel opredeljenih v Zakonu o varstvu okolja.

Analiza okolja in upoštevanje strateških prednosti Slovenije v Evropi določa štiri prednostne cilje: izboljšanje stanja vodnega okolja, sodobne oblike ravnanja z odpadki, ohranjanje in varstvo biotske raznovrstnosti in genskih virov ter krepitev institucij varstva okolja na vseh ravneh. Za področje ravnanja z odpadki so določeni naslednji cilji:

- zmanjšanje nastajanja in nevarnostnega potenciala odpadkov na izvoru,
- povečanje snovne in energetske izrabe odpadkov ter zmanjševanje emisij toplogrednih plinov,
- vzpostavitev učinkovitega in sodobnega sistema ravnanja z odpadki,
- postopna odprava starih bremen in sanacija odlagališč.

5.2 STRATEŠKE USMERITVE RS ZA RAVNANJE Z ODPADKI

Strateške usmeritve ravnanja z odpadki (glej Zore; Vežjak, 2000:7) predstavljajo sestavni del Nacionalnega programa varstva okolja in so pomemben korak k reševanju problematike z odpadki v Sloveniji. Usmeritve je sprejela Vlada Republike Slovenije že leta 1996 na podlagi analiz, ki so pokazale, da so razmere pri ravnanju z odpadki kritične, reševanje te problematike pa je postala prednostna naloga.

S strategijo Republika Slovenija opredeljuje usmeritve in cilje pri ravnanju z odpadki ter določa hierarhijo možnih načinov ravnanja ob upoštevanju procesa povezovanja z Evropsko unijo. Ukrepi in predpisi, ki omogočajo nadzor nad odpadki, zmanjševanje njihovih količin in nevarnostnega potenciala, optimalno izrabo snovne in energetske vrednosti odpadkov in kot končni rezultat razbremenjevanje in varovanje prostora, so del dolgoročnega programa do vključitve v EU.

Z uveljavitvijo temeljnih načel ravnanja z odpadki:

- reševanje problematike odpadkov na izvoru,
- načelo preventive,
- ločen zajem snovnih tokov odpadkov,
- načelo vračanja naravi,
- racionalnost in postopnost vzpostavitve mreže objektov in naprav,
- racionalnost gospodarjenja s prostorom ter varovanje naravne in kulturne dediščine,
- načelo inertizacije odloženih odpadkov,
- saniranje neurejenih odlagališč,

bo Slovenija konkretizirala temeljna načela iz Zakona o varstvu okolja in na ta način preprečila nastajanje novih okoljskih ran za prihodnje generacije.

Področje ravnanja z odpadki je panoga, ki se hitro razvija in dopolnjuje z novimi tehnološkimi rešitvami in postopki, ki zato tudi za stroko predstavlja izziv in zahteva dodatno usposabljanje. Na lokalnem nivoju je nujno vodenje projektov z ustreznim strokovnim kadrom, pri čemer se v novejšem času poudarja predvsem vodenje regijskih projektov, saj je racionalneje reševati problematiko odpadkov na način povezovanja občin skozi tako imenovani regijski koncept ravnanja z odpadki.

6. ZAKONODAJA NA PODROČJU RAVNANJA Z ODPADKI V RS

Leta 1993 je bil v Sloveniji sprejet Zakon o varstvu okolja (Uradni list RS št. 32/93 in 1/96), ki je krovni predpis in ureja sistem varstva okolja z vsemi njegovimi elementi in njihovimi medsebojnimi povezavami. Zakon opredeljuje deset temeljnih načel, ki so podana v skrajšani obliki:

- načelo celovitosti v sistemu varstva okolja, ki pomeni, da lahko probleme rešujemo le s celovito obravnavo,
- načelo sodelovanja, pri čemer ima povzročiteljeva pobuda za zmanjšano obremenjenost ob enakih učinkih prednost pred institucionalnim urejanjem,
- načelo preventive pravi, da preprečujemo in omejujemo obremenitve okolja že pri izvoru nastanka,
- načelo odgovornosti povzročitelja obremenitve, ki je kazensko in odškodninsko odgovoren,
- načelo plačila za obremenjevanje okolja po principu povzročitelj plača,
- načelo obveznega zavarovanja; povzročitelj tveganja se mora zavarovati proti odgovornosti za škodo, ki jo lahko povzroči z ekološko nesrečo,
- načelo obveznega subsidiarnega ukrepanja, ko morata država ali lokalna skupnost odpraviti posledice in kriti stroške odprave obremenitve okolja, ki jih ni mogoče pripisati znanim povzročiteljem,
- načelo spodbujanja z ukrepi države ali lokalne skupnosti, s katerimi se uresničuje načelo preventive,
- načelo javnosti pomeni, da morajo o stanju in spremembah v okolju obveščati javnost organi lokalne skupnosti, država in tudi vse osebe, ki pri opravljanju poslovne dejavnosti obremenjujejo okolje,
- načelo varstva pravic pravi, da mora pri odločanju o posegu v okolje in med posegom vsakdo ukrepati, ne da bi zato zahteval kakršnokoli nadomestilo.

Zakon o varstvu okolja posveča odpadkom veliko pozornost zaradi dejstva, da je razveljavil do tedaj veljavni Zakon o ravnanju z odpadki (Uradni list SRS, št. 8/78), po drugi strani pa je zaradi potrebe po ureditvi nezadovoljivih razmer na tem področju predvidel tudi prihodnji način urejanja ravnanja z odpadki s sprejemom cele vrste podzakonskih aktov.

6.1 PODZAKONSKI AKTI

Danes lahko ugotovimo, da področje ravnanja z odpadki poleg osnovnega zakona zajemajo številni predpisi:

- Pravilnik o ravnanju z odpadki (Uradni list RS, št. 84/98, 45/00, 20/01)
- Pravilnik o ravnanju z odpadnimi olji (Uradni list RS, št. 85/98)
- Pravilnik o odlaganju odpadkov (Uradni list RS, št. 5/00)
- Pravilnik o monitoringu onesnaženosti podzemnih voda z nevarnimi snovmi (Uradni list RS, št. 5/00)
- Uredba o emisiji snovi pri odvajanju izcedne vode iz odlagališč odpadkov (Uradni list RS, št. 7/00)
- Pravilnik o sežiganju odpadkov (Uradni list RS, št. 32/00)
- Uredba o emisiji snovi v zrak iz sežigalnic komunalnih odpadkov (Uradni list RS, št. 28/00)
- Uredba o emisiji snovi v zrak iz sežigalnic nevarnih odpadkov (Uradni list RS, št. 28/00, p. 31/00)
- Pravilnik o ravnanju z baterijami in akumulatorji, ki vsebujejo nevarne snovi (Uradni list RS, št. 104/00)
- Pravilnik o ravnanju z embalažo in odpadno embalažo (Uradni list RS, št. 104/00)
- Pravilnik o ravnanju z odpadki, ki vsebujejo azbest (Uradni list RS, št. 105/00)
- Pravilnik o odstranjevanju polikloriranih bifenilov in polikloriranih terfenilov (Uradni list RS, št. 15/00)
- Pravilnik o ravnanju z odpadki iz proizvodnje titanovega dioksida (Uradni list RS, št. 57/00)
- Pravilnik o monitoringu onesnaženosti voda zaradi odpadkov iz proizvodnje titanovega dioksida (Uradni list RS, št. 57/00)
- Uredba o količini odpadkov iz proizvodnje titanovega dioksida, ki se odvajajo v vode in o emisiji snovi v zrak iz proizvodnje titanovega dioksida (Uradni list RS, št. 64/00)
- Zakon o ratifikaciji Baselske konvencije o nadzoru prehoda nevarnih odpadkov preko meja in njihovega odstranjevanja (Uradni list RS, št. 48/93; MP št. 15/93)
- Uredba o ratifikaciji prilog VIII in IX ter spremembe priloge I k Baselski konvenciji o nadzoru prehoda nevarnih odpadkov preko meja in njihovega odstranjevanja (Uradni list RS, MP, št. 2/00)

- Odredba o izvozu, uvozu in tranzitu odpadkov (Uradni list RS, št. 39/96, p. 45/96, 1/97, 59/98, 1/00, 94/00).

Nekateri predpisi za posamezne vrste odpadkov se naslanjajo še na določila drugih predpisov s področja varstva okolja:

- Uredba o emisiji snovi v zrak iz nepremičnih virov onesnaževanja (Uradni list RS, št. 73/94 in 68/96)
- Pravilnik o prvih meritvah in obratovalnem monitoringu odpadnih vod ter o pogojih za njegovo izvajanje (Uradni list RS, št. 35/96 in 29/00).

Poleg navedenih pa je potrebno omeniti še naslednje:

- Uredba o načinu, predmetu in pogojih opravljanja gospodarske javne službe ravnanja s klavničnimi odpadki in kužnim materialom živalskega porekla (Uradni list RS, št. 13/98 in 31/00)
- Sklep o določitvi tarife za ceno storitev opravljanja gospodarske javne službe ravnanja s klavničnimi odpadki in kužnim materialom živalskega porekla (Uradni list RS, št. 31/00)
- Pravilnik o ravnanju z živalskimi odpadki in o minimalnih higiensko tehničnih pogojih za ureditev objekta za obdukcijo ter za zbiranje, transport in predelavo odpadkov živalskega izvora (Uradni list SRS, št. 12/81)
- Uredba o načinu, predmetu in pogojih opravljanja gospodarske javne službe ravnanja z radioaktivnimi odpadki (Uradni list RS, št. 32/99)
- Cenik storitev javne službe ravnanja z radioaktivnimi odpadki (Uradni list RS, št. 102/00)
- Odredba o ravnanju z infektivnimi odpadki, ki nastajajo pri opravljanju zdravstvene dejavnosti (Uradni list RS, št. 30/95)
- Navodilo o ravnanju z odpadki, ki nastajajo pri opravljanju zdravstvene dejavnosti (Uradni list RS, št. 30/95).

Državne predpise pa dopolnjujejo še različni občinski akti, s katerimi lahko vsaka občina na svojem območju uredi način izvajanja javne službe, ravnanja s komunalnimi in drugimi odpadki in tudi naloži posebne obveznosti svojim prebivalcem.

Izmed naštetih podzakonskih aktov sta zagotovo najpomembnejša Pravilnik o ravnanju z odpadki in Pravilnik o odlaganju odpadkov, ki sta usklajena z evropskimi direktivami in predstavljata velik korak naprej v smeri pridruženja Evropski uniji.

6.1.1 Pravilnik o ravnanju z odpadki

Pravilnik določa klasifikacijski seznam odpadkov in nevarnih odpadkov ter obvezna ravnanja in druge pogoje za zbiranje in prevažanje, predelavo in odstranjevanje odpadkov. Določa ukrepe za preprečevanje nastajanja odpadkov ter hkrati daje prednost predelavi odpadkov pred odstranjevanjem, saj je odstranjevanje končna stopnja ravnanja z odpadki, ki bremeni okolje.

V primeru tehničnih in drugih možnosti je potrebno odpadke predelati, če pa to ni mogoče, se odpadke odstrani na način, da povzročijo čim manjšo obremenitev okolja. Vrste objektov, ki so vir nastajanja odpadkov, morajo zmanjševati količino odpadkov na izvoru. Pravilnik natančno določa, kdo so povzročitelji in kdo imetniki odpadkov, ter zavezuje imetnika, da zagotovi njihovo predelavo ali odstranitev, tako da jih prepusti zbiralcu odpadkov ali odda predelovalcu oziroma odstranjevalcu ali pa jih predela ali odstrani sam, skladno s predpisi.

Povzročitelji, zbiralci, prevozniki, posredniki ter predelovalci in odstranjevalci odpadkov morajo voditi evidenco o odpadkih ter vsako leto poročati Ministrstvu za okolje, prostor in energijo.

6.1.2 Pravilnik o odlaganju odpadkov

Na področju ravnanja z odpadki je bil narejen velik korak naprej, ko je bil sprejet Pravilnik o odlaganju odpadkov, ki je začel veljati 5. 2. 2002. Pravilnik je usklajen z EU direktivo iz leta 1999 (Directive on Landfill of Waste, 99/31/EC) in določa obvezna ravnanja in pogoje za odlaganje odpadkov ter tudi druge pogoje in ukrepe v zvezi z načrtovanjem, gradnjo, obratovanjem in zapiranjem odlagališč odpadkov.

Nove zahteve so zelo stroge, zato je prilagoditev obstoječih odlagališč stroškovno zahtevno in ponekod se obratovanje manjših občinskih odlagališč kaže kot ekonomsko neupravičeno.

Z dnem uveljavitve pravilnika so se obstoječa odlagališča v Sloveniji razvrstila kot odlagališča za nevarne odpadke, če so se na ta dan na njih odlagali samo nevarni odpadki, kot odlagališča za nenevarne odpadke, če so se na ta dan na njih odlagali komunalni odpadki ali samo nenevarni odpadki, in kot odlagališča za inertne odpadke, če so se na ta dan na njih odlagali samo inertni ali gradbeni odpadki.

Pomembno določilo pravilnika zahteva tudi zagotovitev ugotavljanja istovetnosti odpadkov s tehtanjem in vizualnim pregledom.

Upravljalci obstoječih odlagališč, ki bodo prenehala obratovati do 31. decembra 2003, morajo zagotoviti številne pogoje. Sporočiti morajo ministrstvu, da se odlagališče zapira, ter posredovati podatke o upravljalcu zaprtega odlagališča vključno s poročilom o izvedenih predpisanih ukrepih za zaprtje odlagališča in programom meritev že zaprtega odlagališča.

Upravljalci odlagališč, ki bodo obratovala po 1. januarju 2004, pa morajo posredovati ministrstvu program prilagoditve odlagališča zahtevam pravilnika.

Obstoječa odlagališča, ki bodo prenehala obratovati do 31. decembra 2008, se morajo do 31. decembra 2004 prilagoditi zahtevam glede zagotavljanja neoviranega odvajanja izcednih vod, ravnanja s površinskimi zalednimi vodami in podzemnimi vodami s površin ali iz območja zunaj odlagališča ter glede prekrivanja površin zapolnjenih delov telesa odlagališča.

Pravilnik posega tudi na področje načrtovanja in gradnje odlagališč, njihovega obratovanja, zapiranja ter ukrepov po zaprtju odlagališč. Odlagališče mora biti primerno oddaljeno od naselij, javnih površin, kot so parki, rekreacijske površine, zdravilišča ali okrevališča, in kmetijskih površin, namenjenih poljedelstvu. Tla pod odlagališčem morajo biti geološko in hidrogeološko enotna in take geološke sestave, da zagotavljajo varstvo podzemnih in površinskih voda.

Za obratovanje odlagališč je potrebno dovoljenje za odlaganje, ki je pravzaprav dovoljenje za odstranjevanje iz predpisa o ravnanju z odpadki iz leta 1998, v njem pa se določi tip odlagališča, vrsto in količino odpadkov in količino biorazgradljivih odpadkov, ki se lahko odložijo v enem letu. Ostale zahteve se nanašajo na način prevzemanja odpadkov in preverjanja njihove istovetnosti ter pogoje obratovanja, izvajanje obratovalnega monitoringa in drugih oblik nadzora nad obremenjevanjem okolja tudi po zaprtju samega odlagališča v času najmanj desetih let.

V okviru smernic EU in direktiv so določeni ukrepi tudi za postopno zmanjševanje biorazgradljivih komunalnih odpadkov na odlagališčih do leta 2016, in sicer na 35 % količin v letu 1995 odloženih biorazgradljivih komunalnih odpadkov.

6.2 IMPLEMENTACIJA ZAKONODAJE

Priprava operativnih programov s področja ravnanja z odpadki pomeni enega izmed ključnih elementov reševanja problematike. Obstoječi operativni programi različnih držav članic EU se razlikujejo tako po strukturi, vsebini kot stopnji natančnosti obravnave in izražajo specifiko same države.

Implementacija programov je izjemno zahtevna, saj pomeni učinkovitejšo organiziranost državne in lokalne uprave, inšpekcij ter drugih organizacij, obenem pa zahteva visoka finančna sredstva za same objekte in naprave. Poleg tega se v Sloveniji pojavljajo izraziti odpori lokalnega prebivalstva in tudi oblasti do ravnanja z odpadki, ki se manifestirajo v vse bolj prisotnih NIMBY (ne na mojem dvorišču) in NIMET (ne v času mojega mandata) efektih, zato pomemben del implementacije predstavlja vključevanje javnosti v odločevalske procese.

Implementacija na področju komunalnih odpadkov je specifična, saj so sodobni objekti in naprave za ravnanje z odpadki finančno zelo zahtevni. Da bo sistem funkcioniral, se razdeljuje odgovornost in izvajanje med državno in lokalno raven, obenem pa se načrtuje komunalni sistem odpadkov na treh nivojih.

Na lokalni ravni se bo izvajalo ločeno zbiranje komunalnih odpadkov na izvoru, zbiranje in naknadno sortiranje, recikliranje in ponovna uporaba ločeno zbranih frakcij

odpadkov, trženje sekundarnih surovin in kompostiranje biološko razgradljivih odpadkov.

Na medobčinskem (regijskem) nivoju Slovenija načrtuje 10-12 regijskih centrov za ravnanje z odpadki, kjer naj bi se odpadke sortiralo, vršila se bo obdelava, predelava in recikliranje ter ponovna uporaba ločeno zbranih frakcij odpadkov. Biološko razgradljivi odpadki se bodo kompostirali, tržile se bodo sekundarne surovine in odpadki se bodo pripravljali za termično obdelavo, ostanki teh procesov pa se bodo odlagali.

Na nadregijskem nivoju se načrtuje termična obdelava v obliki sežigalnic, ki je ena od končnih oblik gospodarjenja z odpadki, ki zahteva postavitve sistema od izvora do končne odprave odpadkov. Obenem termična obdelava odpadkov prinaša znaten delež pri obveznostih, ki jih je sprejela Slovenija v zvezi s toplogrednimi plini.

6.2.1 Stroški in financiranje programov

Republika Slovenija je za izvajanje ukrepov iz Nacionalnega programa varstva okolja v petletnem obdobju (1999-2003) ocenila stroške na 263,51 milijarde SIT, za realizacijo ravnanja z odpadki pa je bila ocena kar 33 % teh sredstev, pri čemer je glavni nosilec stroškov javni sektor (70 %), privatni sektor pa okrog 30 %. Upoštevajoč načelo onesnaževalec plača in zakonsko možnost uvedbe ekološkega davka tudi glede na ustvarjanje odpadkov (10. člen ZVO) so možni različni finančni viri za izvedbo programov: dolgoročne ekološke rezervacije, posojila Ekološko razvojnega sklada, dolgoročni viri (posojila multilateralnih kreditorjev), obveznice lokalnih skupnosti ali države, tuja vlaganja, nepovratna sredstva EU za prilagajanje pridruženim članicam (PHARE, kohezijski skladi EU, strukturni skladi EU), proračunska sredstva RS, nepovratna sredstva donatorjev, privatni kapital, sredstva občinskih proračunov, posojila komercialnih bank. Zelo pomemben vir financiranja izgradnje infrastrukturnih objektov je tudi taksa na odlaganje odpadkov.

6.3 REGIJSKI KONCEPT RAVNANJA Z ODPADKI

Regijski koncept (Zore,2000) pomeni prostovoljno povezovanje logistično kompatibilnih občin (enotna politika ravnanja z odpadki) na področju gospodarjenja z odpadki z namenom združevati sredstva in delo za optimalni izkoristek sedanjih in bodočih virov s področja ravnanja z odpadki. V interesni regiji morajo obstajati volja in prostorske možnosti za postavitev centra, za izvedbo projekta pa je predvidena tudi izdatna pomoč pristojnega ministrstva, ki za regijo imenuje tudi koordinatorja na ravni svetovalca ministra.

»Prav tako bo ministrstvo namenilo pozornost tudi programu aktivnosti in ukrepov za pomoč regijskim projektom pri komuniciranju z javnostmi« (Zore, 2001:25).

Regijski koncept je glede na tehnološke možnosti, ekonomičnost, logistiko, prostorske, naravne, poselitvene in druge danosti v Republiki Sloveniji podlaga za celotno ravnanje s komunalnimi odpadki v državi.

Področje ravnanja z odpadki v Sloveniji je problematično oziroma slabo rešeno, komunalni odpadki pa imajo v celotnem sistemu ravnanja z odpadki poseben značaj, zato so se odvijale različne aktivnosti za izvedbo regijskega koncepta v skladu s strateškimi usmeritvami RS za ravnanje z odpadki.

Izvedba regijskega koncepta je problematična iz več vidikov in tudi absolutnega modela regijskega koncepta ni mogoče najti, saj se rešitve prilagajajo konkretnim situacijam v okolju, kjer naj bi projekti zaživel in so po tej plati zelo fleksibilne. Na podlagi že uporabljenih projektov pa je mogoče podati pregled rešitev ali možnosti.

6.3.1 Tehnično-tehnološki vidiki

V Sloveniji je trenutno 60 komunalnih odlagališč, katerih odlagalne zmogljivosti bodo v naslednjih letih izčrpane, če ne bo učinkovitih ukrepov. Ločen zajem odpadkov se še ni dobro razvil in izraba snovne vrednosti zbranih odpadkov je minimalna, ravno tako ni objektov za izrabo energetske vrednosti odpadkov. Obstoječa komunalna odlagališča so v večini neurejena in tudi locirana na neustreznih mestih, saj so pretežno na geološko in

hidrološko neprimernih območjih, ogrožajo vire pitne vode in podtalnico, zato je njihov nevarnostni potencial velik. Na odlagališčih so raznovrstni odpadki, kar bo potrebno sanirati, še zlasti so nevarni avtomobilski odpadki in divja odlagališča.

Osnovni princip reševanja problematike komunalnih odpadkov v Sloveniji je tako imenovani regijski koncept ravnanja z odpadki, ki je v skladu s strateškimi usmeritvami RS za ravnanje z odpadki. Strokovna mnenja so na tem področju enotna, da je regijski koncept, glede na tehnično-tehnološke možnosti, ekonomičnost, logistiko, prostorske, naravne, poselitvene in druge danosti, edini primeren in izvedljiv. Umešča se med dva nivoja, lokalnega in nadregijskega, vendar ga ni mogoče opredeliti na generalnem nivoju oziroma modelu, saj je stopnja pripravljenosti v Sloveniji po območjih zelo različna. Dosedanje izkušnje kažejo, da se projekti prilagajajo razmeram in vsebujejo različne tehnično-tehnološke rešitve.

6.3.2 Financiranje regijskega koncepta

Za izgradnjo regijskih centrov za ravnanje s komunalnimi odpadki je osnovno vprašanje financiranje. Občine se lahko prostovoljno povezujejo v tako imenovano smetarsko regijo ter se medsebojno dogovorijo o izvedbi investicij za regijski projekt. Velikosti finančnih deležev posameznih občin urejajo pogodbeni odnosi med občinami, podlaga za določitev deležev pa je ponavadi število prebivalcev ali pa količina odpadkov.

Regijski projekti so finančno zelo zahtevni, pomembni viri financiranja pa so različni skladi, krediti ali drugačni finančni aranžmaji, ki večkrat ne dopuščajo, da kot investitor nastopa več občin ali pa celo različne privatno-javne združbe.

Pogoji za črpanje sredstev iz različnih skladov EU so zelo visoki, zato ponavadi pričakovanja presegajo realnost tako na nacionalnem kakor tudi na nižjih nivojih. Pogoj za črpanje sredstev iz različnih skladov EU je tudi, da kot investitor nastopa ena lokalna skupnost, in sicer tista, ki je lastnica zemljišč, kar velikokrat otežuje normalno izvedbo projektov. Ministrstvo za okolje, prostor in energijo za pridobivanje sredstev iz skladov EU predlaga različne rešitve in se v takih primerih postavlja v vlogo svetovalca občinam in jim nakaže možne načelne rešitve.

6.3.3 Organizacijski in upravljalški modeli

Organizacija regijskih konceptov je smiselna zaradi omejenih človeških, materialnih in finančnih sredstev občin in tudi pomoč pristojnega ministrstva ter različnih skladov EU je lahko učinkovitejša. Načini izvedbe se lahko razlikujejo, saj izvirajo iz drugačnih pogledov na medobčinsko sodelovanje. V Sloveniji je sprva prevladovala shema konzorcialnih združb, kasneje pa so se pojavile še različne druge oblike sodelovanja občin, ki pa vodijo k istim ciljem in rezultatom.

Shema konzorcialnih združb v Sloveniji vsebuje običajno sledeče korake:

- podpis pisma o nameri, s katerim izrazijo občine neobvezujočo željo po združevanju v tako imenovano smetarsko regijo,
- imenovanje strokovnih in političnih teles,
- priprava idejnih izhodišč in projektnih nalog,
- konzorcialne pogodbe, pogodbe o financiranju projekta in podobno,
- ustanovitev skupnih podjetij itd.

Drugačni pristopi se v nekaterih primerih kažejo v izdelavi konceptualnih, tehničnih, finančnih ali drugih dokumentov s strani posameznih lokalnih skupnosti, izvajalcev javnih služb ali drugih institucij, ki v nadaljevanju ponujajo rešitev v širšem prostoru. V Sloveniji praviloma mestne občine z zglednim delovanjem na tem področju pritegnejo okoliške občine, obstajajo pa tudi primeri, kjer manjše občine sodelujejo in tako rešujejo problematiko komunalnih odpadkov.

Po formalizaciji medobčinskega sodelovanja se pojavijo vprašanja, povezana z organizacijo in upravljanjem z bodočo medobčinsko infrastrukturo. Naloge občin pri zagotavljanju javne službe ravnanja s komunalnimi odpadki, ki je v njihovi izvorni pristojnosti, je mogoče razdeliti v skupine:

- regulativne,
- strokovno-tehnične,
- organizacijske in razvojne,
- naloge neposrednega izvajanja dejavnosti.

Regulativne naloge se nanašajo zlasti na normativno urejanje dejavnosti, odločanje o enotni cenovni politiki in cenah ter odločanje o konkretnih zadevah, npr. vključevanje novih območij v oskrbo. Strokovno-tehnične, organizacijske in razvojne naloge se nanašajo na investicijsko načrtovanje in gospodarjenje z infrastrukturnimi napravami in objekti, nadzor nad izvajalci, določanje pogojev in dajanje soglasij za posege v prostor, če ti vplivajo na predmetno infrastrukturo in podobno. Neposredno izvajanje javne službe obsega naloge in opravila, ki omogočajo in zagotavljajo nemoteno oskrbo porabnikom, npr. vzdrževanje objektov, naprav, vozil, mehanizacije, obveščanje uporabnikov, čiščenje zbirnih mest in posod ter drugo.

Za uresničitev regijskega koncepta ravnanja s komunalnimi odpadki je potrebno skupno opravljanje omenjenih pristojnosti občin, pri čemer so dovoljene izjeme, ki jih je iz celotnega regijskega koncepta mogoče nemoteno izdvojiti. Občinam je dopuščeno ustanavljanje enega ali več organov skupne občinske uprave, ki bi za vse sodelujoče občine opravljal upravne, strokovno-tehnične, organizacijske in razvojne naloge. V okviru omenjenega se ponuja rešitev v obliki skupne medobčinske direkcije, ki bi opravljala naloge za posamezne občinske gospodarske javne službe, občine ustanoviteljice pa bi zadržale del svojih regulativnih nalog, ki se nanašajo na normativno urejanje oziroma tisti del svojih pristojnosti, za katere je pristojen občinski svet. Zakonodaja dopušča seveda več možnih organizacijskih oblik, med katere sodi tudi javni holding, ki pa je zakonsko nedorečen in zato v praksi povzroča težave. Z ustanovitvijo skupne direkcije bi zainteresirane občine zagotovile racionalnejše, gospodarnejše in učinkovitejše opravljanje svojih nalog, odprto pa ostaja vprašanje ustanavljanja oziroma izvajanja javnih služb na medobčinskem nivoju. Z ustanovitvijo skupnega javnega podjetja bi zainteresirane občine zagotovile učinkovito izvajanje nalog, in ker je zakonsko to področje nedvoumno opredeljeno, občinam to ne bi predstavljalo večjih težav.

6.3.4 Končne rešitve

Pomembno je poudariti, da je stopnja razvitosti sistema ravnanja s komunalnimi odpadki v Sloveniji po posameznih območjih različna. Prilagajanje regijskih konceptov različnim območjem v praksi pomeni drugačne tehnične rešitve in zasnove. Na državnem ali nadregijskem nivoju in tudi na lokalni ravni je stanje problematično, zato

je vpetost samega regijskega koncepta odvisna od območja, v katerem imajo lahko posamezni, na videz nepomembni, pogoji prevladujoč vpliv. Ustrezne ocene je mogoče podati le za konkretne primere in projekte. Končne oblike rešitev bodo po posameznih regijskih centrih za ravnanje z odpadki bolj odvisne od političnih odločitev ali lokalnih interesov, kot pa od strokovnih, kar ni optimalna rešitev.

6.4 DEJANSKO IZVAJANJE ZAKONODAJE IN DOSEGANJE CILJEV

Slovenija s procesom približevanja Evropski uniji postaja moderna država, velik preobrat pa je naredila tudi pri sprejemanju dokumentov in zakonodaje za urejanje področja ravnanja z odpadki, vendar se spoštovanje in izvajanje predpisanih ukrepov in obveznosti sooča s problemom zagotavljanja finančnih sredstev in nejasnostjo ali pomanjkljivostjo nekaterih dokumentov.

Občine za izvedbo stroge zakonodaje potrebujejo več elementov. Po navedbah Ogorelečeve (1997:25) skoraj 80 % občin potrebuje boljšo kadrovsko zasedbo za področje varstva okolja in tudi velika večina slovenskih občin potrebuje institucionalno krepitev in finančno podporo, kar navaja na subsidiarno ukrepanje države in pristojnih ministrstev. Sodelovanje občin z nevladnimi organizacijami je tudi premalo razvito, na področju ravnanja z odpadki pa se občine čutijo prepuščene same sebi.

Strateške usmeritve ravnanja z odpadki in Nacionalni program varstva okolja sta temeljna dokumenta politike ravnanja z odpadki v Republiki Sloveniji. Kot navaja Keuc (2002:25) se osredotočata na ukrepanje na strani odstranjevanja odpadkov medtem ko je področje preprečevanja ali zmanjševanja nastajanja odpadkov zapostavljeno, kar ni v skladu z načeli trajnostnega razvoja.

Količina odloženih odpadkov na odlagališčih v Republiki Sloveniji narašča, saj je bilo leta 2001 na odlagališčih odloženih okoli 1.050.000 ton komunalnih odpadkov, kar je za 20 % več kot leta 1995.

Strategija bi morala temeljiti na evropski hierarhiji tako imenovanega sistema 5R (»Reduce, Reuse, Recycle materials, Recycle energy, Reject«) (glej Ivanc, 2001:2), katere prva stopnja je preprečevanje in zmanjševanje nastajanja odpadkov. Za take

ukrepe je potrebna tudi institucionalna in programska krepitev ter poročanje o izvajanju programa, ki pa se v RS ne vrši, saj imamo vsakih nekaj let izdana le poročila o stanju okolja. Potrebno bi bilo tudi razširiti spekter ekonomskih ukrepov za spodbujanje trajnostnih oblik ravnanja z odpadki in prikazati zakaj sta preprečevanje in zmanjševanje odpadkov na izvoru koristna. V letu 2002 je bila uvedena taksa na obremenjevanje okolja z odlaganjem odpadkov z namenom zagotoviti sredstva za urejanje odlagališč in spodbuditi programe za obdelavo odpadkov pred odlaganjem.

Pristojno ministrstvo vsako leto subvencionira dejavnosti ravnanja z odpadki, vendar so potrebne dodatne vzpodbude v smislu vzpodbujanja trga recikliranih materialov in za podporo trajnostnih oblik ravnanja z odpadki, saj je trg z odpadki šele v nastajanju. Odpadki so lahko priložnost za preoblikovanje slovenske industrije ter spreminjanje naših vedenjskih in potrošniških vzorcev.

Priporočljivo bi bilo redno letno poročanje o količini odpadkov na lokalni in nacionalni ravni zaradi samega načrtovanja ali prilagajanja sistema ravnanja z odpadki in tudi iz naslova informiranja javnosti. Ekološko ozaveščenost ljudi je mogoče spremeniti na več načinov, primernejši pristopi pa so izobraževanje javnosti, informiranje in pa izdelana dolgoročna komunikacijska strategija, ki bo lahko spremenila vedenjske in potrošniške vzorce ljudi. Formalni izobraževalni programi za okoljsko vzgojo so trenutno omejeni zgolj na izbirne predmete, zato ukrepov v Sloveniji primanjkuje (tudi občine zelo redko med svoje ukrepe uvrščajo ozaveščanje javnosti) in tudi dosežki niso optimalni, kar pušča Sloveniji veliko manevrskega prostora in rezerv za izboljšave na tem področju.

S pravilno vodenimi procesi izgradnje zaupanja med komunalnimi podjetji, administracijo in javnostjo bi bilo lahko tudi nasprotovanje javnosti (NIMBY in NIMET efekt) pri umeščanju naprav za ravnanje z odpadki v okolje manjše.

Področje, ki mu je potrebno nameniti posebno pozornost, je tudi kaznovalna politika, ki je zelo blaga v smislu nizkih kazni in težke izterljivost zaradi sporov glede pristojnosti med državno in lokalno inšpekcijo, kar terja jasno interpretacijo zakonodaje.

Skozi kratko analizo izvajanja in doseganja ciljev na področju ravnanja z odpadki lahko ugotovimo, da Slovenija navkljub programom, strategijam ter zakonodaji potrebuje

popravke, dodelave ali rekonceptualizacijo določenih področij. Vlada podpira stroškovno izjemno zahtevna rešitve, kot so sežigalnice, na drugi strani pa ne preostane dovolj sredstev za izobraževanje prebivalstva, kar kliče po javni razpravi o usmeritvah in ciljih in o načinu njihove dosege.

7. SINDROMI IN SOCIOLOŠKI UKREPI

7.1 SINDROMI

Organizirani družbeni odzivi na posege v lokalno okolje so danes poimenovani z različnimi kraticami, kot so NIMBY (»not in my back yard« - ne na mojem dvorišču), BANANA (»built absolutely nothing anywhere near anybody« - ne gradi ničesar kjerkoli v bližini kogarkoli), NIMET (»not in my election time« - ne v času mojega mandata) in tudi LULU (»locally undesirable land use« - lokalno nezaželjena raba zemljišča) po B.Gerrard-u (1995:5), ki predstavljajo splošno znane sindrome, kjer se, po pisanju Ogorelčeve (1995:11), prebivalci nikakor ne strinjajo s povečano obremenitvijo svoje neposredne okolice. Pri tem ne gre le za nasprotovanje dejavnostim, ki bi lahko bile moteče, kot npr. odlagališču odpadkov ali avtocesti, temveč vsakršni spremembi nasploh.

Predvsem področje ravnanja z odpadki je okuženo z mentaliteto »stran od mojih oči in misli« (glej A.Smith, 1995:164), kljub temu pa so objekti in naprave ravnanja z odpadki objekt zanimanja in skrbi mnogih državljanov, ker lahko vplivajo na njihovo zdravje ali počutje in tudi imetje. Planiranje in izgradnja odlagališč odpadkov je zato ponavadi kontroverzna in povezana z nasprotovanjem ljudi, ki živijo v neposredni bližini, in tudi ljudi, ki živijo ob poteh transporta odpadkov (glej Murdie, 1993:188).

Pojav sindromov je tesno povezan s percepcijo tveganja, ki jo poseg predstavlja za lokalno prebivalstvo. Riziko ali tveganje pa niso objektivne entitete ampak socialni konstrukti in so stvar percepcije ali zaznave posameznika po navedbah Glasbergen-a in Blowers-a (1995:65).

Na percepcijo tveganja lahko vplivajo različni dejavniki, zato se je nemogoče omejiti na eno dimenzijo, kot je stopnja razvitosti tehnologije in znanosti in s tem povezane stopnje zaupanja v tehnološko varnost objekta, ampak je nujno proučiti tudi socialno-psihološke dejavnike posega v okolje. »Nasprotovanja objektom ravnanja z odpadki pogosto vključujejo argumente nepravične distribucije zdravstvenega in okoljevarstvenega tveganja v družbi« (Glasbergen in Blowers, 1995:66). Ko obstaja možnost, da rizične tehnologije prizadenejo človekov »good life«, hitro naraste tudi

pripravljenost prizadete javnosti za participacijo pri kolektivnih odločitvah (glej Lukšič, 2001:65).

Zanimivo je tudi razmišljanje B. Gerrard-a (1995:112) o sebičnosti in nesebičnosti ljudi. Po njegovem mnenju nekateri ljudje, predvsem višje izobraženi in dobro situirani, lahko delujejo v dveh smereh, ali sprejmejo posege v svoje okolje in se potegujejo za odškodnine ter v tem smislu pripomorejo svoji lokalni skupnosti ali pa lahko s svojim znanjem in ugledom vplivajo na odločitve in preprečijo poseg v svoje okolje, odvisno od koristi, ki jih imajo, medtem ko so revnejši, manj izobraženi ljudje relativno brez moči in v tem pogledu tudi ranljivejši.

Vsekakor pa, kot poudarjata avtorja Drapal-Pek in Kos (1999:576), družbena sprejemljivost objektov in aktivnosti, ki posegajo v lokalno okolje, temeljijo na aktivni participaciji lokalnega prebivalstva pri soodločanju o načrtovanih posegih v okolje, ki se v slovenskem prostoru kaže predvsem kot nasprotovanje, pa četudi so ti projekti načrtovani z namenom urejanja okoljskih problemov. Le redki od načrtovanih projektov, npr. regionalni center za ravnanje z odpadki, so bili v Sloveniji realizirani, zato se postavlja vprašanje, kako preseči sindrome.

7.2 KOMUNIKACIJSKO DELOVANJE

Prebivalci so pri umeščanju naprav ali objektov ravnanja z odpadki velikokrat neposredno prizadeti, zato je izjemno pomembna komunikacija oziroma pravilen komunikacijski proces z njimi.

Drapal-Pek-ova in Kos (1999:577) ugotavljata, da nezmožnost preseganja sindromov izhaja iz komunikacijske nekompetence strokovnih nosilcev posegov v okolje in prostor ter iz uveljavljenih odločevalskih procesov, ki upoštevajo zgolj tehnološke vidike izgradnje objektov, popolnoma pa zanemarjajo socialno-psihološke oziroma družboslovne vidike, ki so pri izbiri lokacije pomembnejši od tehničnih.

»Pri načrtovanju komunikacijskega delovanja je smiselno upoštevati splošne družboslovne premike pri doseganju legitimnosti v (post)modernih družbah, ki povzročajo npr. nizko kredibilnost strokovnih presoj, nezaupanje v državne institucije,

pa tudi globalne odmeve lokalnih akcij. Temelj učinkovitega komunikativnega delovanja je poznavanje in upoštevanje celotnega interesnega spektra, in ne zgolj javno artikuliranih mnenj in stališč« (Kos, 2002:124).

Nadalje avtorja ugotavljata, da je cilj komunikacijske strategije za preseganje sindromov, spreminjanje stališč do samega posega v okolje s spreminjanjem percepcije tveganja, ki jo predstavljajo potenciali degradacije okolja.

Vlogo komunikatorjev v slovenskem prostoru ponavadi prevzemajo tehnični strokovnjaki, ki na različne načine predstavljajo projekte ravnanja z odpadki, ki so tehnološko najsodobnejši, varni in ne povzročajo prekomernih vplivov na okolje. Najpomembnejši kriteriji za izbor lokacije so: varovanje vodnih virov in podtalnice, geološki in hidrogeološki pogoji, varovanje gozda in kmetijskih površin, relief, bližina naselij, naravna in kulturna dediščina, obstoječa infrastruktura - ceste, napeljave itd. Prevladujejo torej bolj ali manj tehnični kriteriji, ki pa niso odločujoči in ne zadostujejo za preseganje sindromov.

Tudi časovna dinamika odločevalskega procesa izgradnje npr. regionalnega centra za ravnanje z odpadki, je zastavljena v naslednjem vrstnem redu (glej Drapal-Pek in Kos, 1999:580):

1. koncept ravnanja z odpadki v regiji,
2. idejno tehnične zasnove projekta,
3. iskanje lokacije,
4. primerjalna študija potencialnih lokacij,
5. izbor ene ali več lokacij,
6. predstavitev lokalnemu prebivalstvu,
7. vključevanje medijev,
8. delo z mediji,
9. priprava zloženek, prezentacij in okroglih miz,
10. NIMBY odgovor,
11. krizno komuniciranje.

Lokalno prebivalstvo se sreča s tehničnimi rešitvami, ko je praktično že vse opravljeno, družboslovna stroka in komunikacijski menedžment pa sta vključena v fazo, ko je potrebno prebivalce prepričati, da je projekt tehnično varen.

Lokalne skupnosti, društva in posamezniki danes zahtevajo pravico do besede že v fazi, ko je treba problem definirati. Sodelovati hočejo že pri določanju primernih rešitev in pri samem izvajanju izbranih projektov (glej Ogorelec, 1995:9).

Za dosego in uskladitev vseh dejavnikov je zanimiv Kempov trikotnik percepcije tveganja (glej Kemp v Drapal-Pek in Kos, 1999:582). Vsebuje namreč elemente sprejemljivega tveganja, družbeno-kulturni kontekst in stopnjo razvoja znanosti in tehnologije, ki morajo biti uravnoteženi, da je projekt posega v okolje družbeno sprejemljiv.

Ogorelčeva (1995:16) pristopa h konkretnemu problemu iskanja lokacije za deponijo komunalnih odpadkov v lokalnih skupnostih malo drugače in trdi, da zgolj korektno (že na začetku) izvedeno komuniciranje z javnostjo ne preprečuje konflikta, saj služi le za ustvarjanje vzdušja večjega zaupanja, medtem ko interesi nasprotujočih strani ostajajo nespremenjeni. Po besedah avtorice razrešitev lahko prinesejo le pogajanja, na katerih se ponavadi z lokalnim prebivalstvom dogovorijo o odškodninah za prizadeto okolje.

7.3 STRATEŠKI SOCIOLOŠKI UKREPI

Problematika odpadkov presega zgolj tehnične, ekonomske in zakonodajne vidike, zato je strateška nujnost premik v dojetanju problematike odpadkov v celoti. Poseben segment strateških ukrepov predstavlja profesionalizacija komuniciranja z javnostmi pri umeščanju objektov in naprav za ravnanje z odpadki v prostor. Predvsem uvedba regijskega koncepta, s povezovanjem občin, predstavlja zapleten proces, kjer sindromov kot so npr. NIMBY, ni mogoče zlahka preseči (glej Zore; Vezjak, 2000:10).

Celotna strategija ravnanja z odpadki mora upoštevati naslednje pomembne družbene okoliščine:

- splošno in lokalno kulturo (predvsem politično),
- omejenost racionalne argumentacije,

- dvojnost formalnega in neformalnega postopka,
- legitimacijo,
- vsebinskost formalnih postopkov in obravnav,
- diferencirano komuniciranje s prizadetimi.

Pravilna komunikacija mora izpolnjevati elemente pravičnosti, resničnosti in upravičenosti, torej delovati v skladu s pravnimi normami, delovanje mora biti v največji možni meri usklajeno z obstoječim znanjem ter akterji delovanja morajo biti prepričani o pravilnosti in resničnosti svojega početja.

Elementi modela uveljavljanja strategije ravnanja z odpadki so na kratko povzeti sledeči:

- aktualne razmere in ocena dosedanjega stanja,
- prostorske, naravovarstvene, tehnološke, ekonomske in organizacijske značilnosti projekta,
- analiza izkušenj slovenske javnosti z dosedanjim načinom ravnanja z odpadki,
- javnomnenjska podoba javnega nosilca projekta,
- identifikacija glavnih akterjev,
- odnos do okoljske problematike in novosti na tem področju,
- socialno-psihološke in politične značilnosti neposredno prizadetih,
- analitični elementi za izbor konkretnih lokacij, pri čemer je pomembna stopnja dosedanje obremenjenosti lokacije, prejšnji lokalni odziv na okoljsko tvegane posege in ocena stopnje komunikacijskega tveganja.

Struktura komunikacijskih aktivnosti je seveda prilagodljiva, vendarle so zaželeni osnovni elementi:

- opozarjanje na problematiko,
- premiki (predvsem pozitivni) pri dosedanjem reševanju problematike,
- dolgoročna vizija in cilji,
- konkretizacija vizije (detajlna razlaga).

Začetna faza opozarjanja na problematiko je zelo pomembna, saj je potrebno širšo javnost seznaniti s številnimi elementi ravnanja z odpadki in razložiti neustreznost zgoj sistema odlaganja, saj so odpadki lahko tudi sekundarna surovina. Potrebno je

predstaviti posledice divjih odlagališč, stroške, ki se pojavljajo v zvezi s saniranjem, in trajnostni element odpadkov. Javnost mora biti seznanjena s povečevanjem količin odpadkov in navodili za ravnanje z gospodinjskimi odpadki, opozarjanja pa imajo lahko tudi namen spodbujanja podjetniškega interesa ter možnega dohodka in novih delovnih mest na tem področju.

8. STANJE V OBČINI VRHNIKA

Občina Vrhnika je ena izmed prvih občin v Sloveniji, ki je uvedla ločeno zbiranje odpadkov, naknadno sortiranje in odvažanje sekundarnih surovin predelovalcem. Prostorska stiska takratnega občinskega odlagališča (Tojnice), ki je sedaj že zaprto, je narekovala moderen pristop gospodarjenja z odpadki z namenom čim manjšega odlaganja na koncu in s tem pridobivanja časa za iskanje nove lokacije komunalne deponije.

Projekt se je začel uresničevati konec leta 1995 po predhodnih enoletnih pripravah komunalnega podjetja, ki so prepričale občinske strukture, da je projekt izvedljiv in koristen za celotno lokalno skupnost. Pravna podlaga za ločeno zbiranje odpadkov je bil občinski Odlok o ravnanju z odpadki, ki je bil še dodatno nadgrajen v letu 2002.

Za uspešno izvajanje projekta je ključnih več dejavnikov, od katerih moramo v prvi vrsti omeniti dobro informiranje in ekološko ozaveščanje prebivalcev, ki poteka na več načinov, pa tudi kasnejše nadgrajevanje ločenega zbiranja odpadkov, ko je komunalno podjetje postavilo prvo prebiralnico odpadkov in kompostarno biorazgradljivih odpadkov v Sloveniji. V prihodnje lahko pričakujemo ob ustrezni finančni pomoči in politični volji nove projekte in dodelavo obstoječega koncepta, saj novih idej ne manjka.

Danes je projekt dodobra uveljavljen in predstavlja model ureditve ločenega zbiranja odpadkov tudi za nekatere druge občine, pojavljajo pa se težave pri končnem odlaganju odpadkov, katerih rešitve se časovno odmikajo.

8.1 KOMUNALNO PODJETJE VRHNIKA

Komunalno podjetje Vrhnika d.d. je javna gospodarska služba, ki s svojim delovanjem pokriva območje občin Vrhnika in Borovnica. Poleg gospodarjenja z odpadki je podjetje izvajalec tudi drugih javnih služb, kot so vodooskrba, odvajanje in čiščenje odpadnih in padavinskih voda, javna razsvetljava, zimsko in letno vzdrževanje cest, distribucija plina in pogrebna dejavnost. Podjetje je uspelo od leta 1987, ko je bila pokritost odvoza odpadkov nekaj čez 50 %, do danes zagotoviti skoraj 100 % pokritost.

Komunalno podjetje Vrhnika d.d. šteje 84 zaposlenih in je delniška družba, katere lastništvo je mešano. Ustanovljeno je bilo že leta 1964, ko se je od OGP Dolomiti izločila komunalna dejavnost in se kasneje leta 1966 tudi preimenovala v Komunalno stanovanjsko podjetje Vrhnika. Od takrat do leta 1997 je bilo nekaj sprememb v samem imenu podjetja, zadnja registrirana sprememba pa je v letu 1997, ko je podjetje postalo delniška družba.

V skladu z Zakonom o lastninskem preoblikovanju podjetij se je premoženje razdelilo med občino Vrhnika (47,24 %) in občino Borovnica (10,72 %), republiške sklade (Kapitalski sklad pokojninskega in invalidskega zavarovanja, Slovenski odškodninski sklad, Kompas skladi – 33,627 %) in udeležence interne razdelitve (8,429 %). Podobno lastninsko razmerje je še danes, le da se je lastništvo državnih skladov preselilo k Skladu Republike Slovenije za razvoj, delež interne razdelitve pa je skoraj v celoti odkupilo podjetje ter formiralo sklad lastnih delnic. Na ta način se je spremenilo glasovalno razmerje, saj delnice v skladu lastnih delnic nimajo glasovalne pravice. Glasovalna moč vseh delnic se je povečala: občina Vrhnika 51,38 %, občina Borovnica 11,85 % in republiški skladi 36,77 %, tako da je občina Vrhnika večinski lastnik podjetja.

8.2 KONCEPT GOSPODARJENJA Z ODPADKI

V letu 1993 je Komunalno podjetje Vrhnika pripravilo Koncept gospodarjenja z odpadki na področju občine Vrhnika, ki ga je sprejel tudi tedanji izvršni svet. Namen koncepta ravnanja z odpadki v občini Vrhnika je bil zasnovati moderen pristop na vseh nivojih: v gospodinjstvih, industriji in organizacijah, ki se ukvarjajo z odpadki.

Cilj ureditve sistema ravnanja z odpadki je bil v prvih fazah reševati stisko s prostorom na obstoječi deponiji odpadkov, v kasnejših fazah pa zagotoviti dolgoročne rešitve, ki pomenijo ekonomično zbiranje in predelavo odpadkov ter deponiranje čim manjšega dela odpadkov.

V začetni fazi, takoj po sprejetju koncepta, je podjetje pričelo s pilotskim poskusom gospodarjenja z odpadki na področju naselja Dragomer (hiše) in delu mesta (blokovna gradnja) in po analizi rezultatov z manjšimi popravki razširila koncept na celotno območje občine.

Koncept je sledeč:

- Ločeno zbiranje odpadkov na izvoru, kjer se ločujeta dve frakciji; biološko razgradljivi odpadki in ostali odpadki. V ta namen je vsako gospodinjstvo opremljeno z dvema posodama, v kateri odlaga biološke odpadke in ostale odpadke; steklo, papir, plastika in pločevinke pa se odlagajo na ekoloških otokih (80 različnih lokacij v Borovnici in na Vrhniku), ki so posebno označena mesta, namenjena zbiranju sekundarnih surovin.
- Stalen kosovni odvoz, s katerim se je dovoz na deponijo razporedil skozi vse leto in omogoča sprotno razstavljanje in recikliranje kosovnih odpadkov brez zastojev.
- Aktivnosti na deponiji (postopki, ki zmanjšujejo količino odloženih odpadkov za več kot polovico).
- V okviru deponije deluje kompostarna, kjer se predelujejo biološki odpadki (približno 140 ton na mesec), ki se vračajo v naravo v obliki komposta za urejanje zelenic, vrtov itd.
- Prebiralnica koristnih odpadkov, kjer se prebirajo ločeno zbrani odpadki iz ekoloških otokov.
- Razstavljanje kosovnih odpadkov, kjer se koristni materiali vrnejo v predelavo, odložijo se le neuporabni.
- Odlaganje ostanka odpadkov.

Za uspešno uvedbo obsežnega koncepta je bilo potrebno dolgotrajno ekološko ozaveščanje prebivalcev, ki bo opisano v naslednjem poglavju.

8.3 EKOLOŠKO OZAVEŠČANJE

Problemi okolja in njegovega varstva mnogokrat niso nujno posledica človekovega neznanja ali pomanjkanja denarja. So rezultat družbenoekonomskega razvoja, ki je pospeševal znanstveno-tehnološki napredek za vsako ceno in vplival tudi na miselnost in vrednostno usmeritev ljudi. Ključ do reševanja problemov okolja je zato iskati tudi v spremembi sistema vrednot, celovitejši ozaveščenosti in etični drži do narave ter tudi do soljudi sedanjih in prihodnjih generacij (Marentič-Požarnik in Anko, 1994:67).

Od ideje do uresničitve koncepta gospodarjenja z odpadki je eden izmed izjemno pomembnih dejavnikov tudi ozaveščanje prebivalcev, ki velikokrat nov način ravnanja z odpadki sprejmejo z negotovanjem, saj prinaša nove obveznosti, poraja pa se tudi vprašanje cene, saj se storitve podražijo.

Komunalno podjetje Vrhnika se je ob uvedbi koncepta ravnanja z odpadki zavedalo, da bo na tem področju potrebno dolgotrajno delo spreminjanja negativnih vzorcev obnašanja ljudi do odpadkov, in je poskušalo prikazati odpadke kot pozitivne v smislu marsikatere koristi, ki nam jih lahko nudijo. Takratni državni predpisi še niso opredeljevali ločenega zbiranja odpadkov, zato je bilo delo dodatno oteženo.

Načini ozaveščanja (Fefer:2001) so seveda različni in potekajo na več ravneh in poteh, ki so prilagojene ciljnim skupinam:

- glasilo Ogrizek, ki ga prebivalci občin Borovnica in Vrhnika prejema vsake tri mesece brezplačno, kjer so prikazani rezultati dosedanjih akcij in napoveduje akcije v prihodnosti;
- članki obveščanja v lokalnem časopisu Naš časopis;
- letaki ob položnicah;
- akcije čiščenja okolice, zbiranja starega papirja in nevarnih odpadkov itd.;
- organizirana strokovna predavanja z diapozitivi in praktičnim ogledom Centra za ravnanje z odpadki na Vrhniki za različne ciljne skupine od otrok in mladih do odraslih, kjer sta količina informacij in pristop prilagojena skupini obiskovalcev;
- vsakoletni dnevi odprtih vrat Centra za ravnanje z odpadki;
- posreden pomen ima tudi kakovost opravljenih storitev komunalnega podjetja.

Tako široko zasnovana dejavnost zajema ljudi vseh starosti, poklicev in položajev ter jih spremlja skozi različna življenjska obdobja in se temu ustrezno tudi prilagaja. Način se sklada z logično in realno potjo v trajnostno družbo, ki svojih dosežkov ne bo merila po zmagah nad naravo, ampak po usklajenosti z njo.

Dolgoletno obveščanje in delo na področju ozaveščanja je doseglo dobre rezultate in zavidljivo raven komunikacije s prebivalstvom ter velik odziv pri različnih akcijah, še zlasti pri šolskih otrocih. Pri obveščevalnih akcijah komunalno podjetje sodeluje z vodstvi šol, vrtcev in ostalimi mediji, ki poskrbijo za dobro obveščenost in spodbude v obliki daril (svinčniki, tiskovine). Šolske akcije zbiranja starega papirja so dodatno finančno stimulirane iz občinskega proračuna, ki dvigne odkupno ceno kilograma papirja, denar pa se porabi za ekskurzije ali druge izlete.

Izkazalo se je, da je načrtno delo z otroki v vrtcih in šolah izjemno pomembno, saj se je model ločenega zbiranja odpadkov v izobraževalnih institucijah marsikje prenesel tudi na dom. Obseg organiziranih predavanj v Centru za ravnanje z odpadki se je zaradi velikega zanimanja postopno povečeval, tako je bilo v letih 2000 in 2001 v 74 dneh izvedenih 182 predavanj na katerih so otroci, dijaki, študentje ter javni uslužbenci iz različnih slovenskih krajev izvedeli, kako je organiziran način ločenega zbiranja odpadkov v občinah Vrhnika in Borovnica.

8.4 OBČINSKI ODLOK

Občinski svet občine Vrhnika je na svoji 22. seji dne 31. 1. 2002 sprejel Občinski odlok o načinu opravljanja lokalne javne službe ravnanja s komunalnimi odpadki in uskladil predpis z zakonodajo na področju ravnanja z odpadki. Usklajevanje določil je trajalo skoraj dve leti, sama določila in cel odlok pa so obsežnejša od starega odloka, ki je bil v veljavi že od leta 1993.

Poglavitnejša novost novega odloka je obvezno ločeno zbiranje odpadkov (edino v Sloveniji), kar pomeni, da je v primerih, ko posameznik med ostanke komunalnih odpadkov odlaga koristne odpadke, proti njemu mogoče uporabiti sankcije.

Občinska uprava opravlja tudi naloge občinskega redarstva. Na tem področju občinska uprava opravlja nadzor nad izvajanjem občinskih predpisov in drugih aktov, s katerimi občina ureja zadeve iz svoje pristojnosti. V okviru oddelka za urejanje prostora in komunalnih zadev deluje komunalni nadzornik, ki nadzira obvezno ločeno zbiranje odpadkov.

Odlok je razdeljen na 11 poglavij.

- V prvem splošnem poglavju je določeno območje, ki ga pokriva odlok in našteje naloge izvajalca lokalne javne službe ravnanja z odpadki.
- V drugem poglavju je določeno, kam se lahko odložijo posamezne ločeno zbrane frakcije, in našteje tudi vsi odpadki, ki se ločeno zbirajo in predelajo v Centru za ravnanje z odpadki. Poglavje vsebuje tudi člen, ki določa postopek izračunavanja prostornine zabojnikov pri posameznih objektih in opredeljuje izjeme, ko je lahko izračunana prostornina zabojnikov pri objektih večja ali manjša.
- Tretje poglavje določa dolžnosti izvajalca službe ravnanja z odpadki in dodaja v primerjavi s starim odlokom še opremljanje in vzdrževanje zbiralnic ločenih frakcij (ekoloških otokov) in vzdrževanje opreme za sortiranje in prebiranje.
- Četrto poglavje določa pravice in obveznosti povzročiteljev, ki se morajo vključiti v sistem ločenega zbiranja odpadkov in striktno ločevati zbrane frakcije ter pravočasno nastaviti zabojnike na odzemna mesta in omogočiti prost dostop tudi v zimskem času.
- Peto in šesto poglavje odloka govorita o načinu financiranja javne službe ravnanja z odpadki in oblikovanju cen.
- Sedmo poglavje določa obračun ravnanja z odpadki, ki ga izvaja izvajalec same službe. Obračunana prostornina komunalnih odpadkov se izračuna glede na število oseb stanujočih v stavbi, ocenjeno količino komunalnih odpadkov (30 litrov na osebo) in število prevzemov komunalnih odpadkov. Osnova za obračun ravnanja z odpadki pri počitniških hišicah je 60 litrov na objekt.

- Osmo poglavje opredeljuje pravne osebe in njihove obveznosti pri ravnanju z odpadki, saj morajo pravne osebe za odpadke, ki nastanejo pri opravljanju njihove dejavnosti, poskrbeti same in z usposobljenim izvajalcem ravnanja z odpadki skleniti pogodbo.
- Deveto poglavje opredeljuje nadzor nad izvajanjem odloka, ki ga opravljajo pristojne inšpekcijske službe ter občinski komunalni nadzornik, dolžnost izvajalca pa je nuditi organom nadzora potrebne podatke in sodelovanje svojih pooblaščenih delavcev.
- Deseto poglavje našteva kazenske določbe in določa sankcije za pravne in fizične osebe ter tudi izvajalca službe ravnanja z odpadki, ki se gibljejo od 50.000 sit do 200.000 sit.
- Enajsto poglavje so prehodne in končne določbe.

8.5 AKTIVNOSTI PRI ISKANJU NOVE LOKACIJE ZA DEPONIJU ODPADKOV

Na vrhniški občini se je v začetku leta 2002 (1. 1. 2002) zaprlo odlagališče odpadkov na Tojnicah in od tega datuma občina nima več svoje lastne deponije odpadkov. Zaprto odlagališče se v skladu s strogo zakonodajo sanira, odvijajo pa se aktivnosti za določitev nove lokacije, ki trajajo že dalj časa in segajo v osemdeseta leta. Stara vrhniška deponija na Tojnicah je bila določena z odlokom takratne skupščine občine Vrhnika o obveznem odlaganju in odvažanju smeti in odpadkov, ki je bil sprejet in objavljen v letu 1969. Takratne strokovne službe so ugotovile, da je lokacija neprimerna in v osemdesetih letih so bile izdelane prve študije in raziskave, ki naj bi privedle do nove lokacije odlagališča. Vse do leta 1998 je bilo izvajanih več aktivnosti, ki so si sledile v naslednjem vrstnem redu:

1. Poročilo o hidrogeoloških raziskavah glinokopa Sinja Gorica pri Vrhniki (23. 10. 1980)
2. Mnenje zavoda za ribištvo (14. 1. 1983)
3. Vodnogospodarske smernice zveze vodnih skupnosti Slovenije (16. 5. 1983)
4. Mnenje Hidrometeorološkega zavoda Slovenije (21. 11. 1983)
5. Študija rabe območja na desnem bregu Ljubljanice (januar 1984)
6. Hidrogeološke razmere na ožjem območju predvidenih odlagališč v Podlipski dolini in ob osamelcih na Barju (april 1985)

7. Dopis Ljubljanskega regionalnega zavoda za varstvo naravne in kulturne dediščine glede možnih lokacij (14. 6. 1985)
8. Komunalna deponija - poročilo (okvirni program za izdelavo idejnih zasnov, maj 1986)
9. Strokovna analiza izbranih potencialnih lokacij za komunalno deponijo v občini Vrhnika in predlog za izbor optimalne lokacije (Ivanc, Smelt, januar 1987)
10. Sanitarna deponija k.o. glinokopi; tehnološki in ekološki projekt za ureditev sanitarnega deponiranja in rekultivacijo (Ivanc, Smelt, december 1987)
11. Strokovne podlage za izgradnjo deponije odpadkov v kamnolomu Verd (Oikos, februar 1998)
12. Poročilo o vplivih deponije v kamnolomu Verd na okolje (Oikos, februar 1998).

Prvi korak realizacije projekta odlagališča v opuščeni glinokopi na desnem bregu Ljubljanice je bil v začetku devetdesetih let zavržen zaradi ornitološke pomembnosti področja, ko je Prirodoslovni muzej Slovenije poslal v vednost takratni skupščini občine Vrhnika dopis in negativno mnenje, saj je načrt odlagališča ogrožal obstoj redkih vrst ptic. Območje opuščeni glinokopov je tudi poplavno, ko stoletna voda poplavi, zato so tudi ribiči tega območja preklicali sprva pozitivno mnenje o projektu.

Občina Vrhnika je v letu 1991 pristopila k projektu gospodarjenja z odpadki v kraško-notranjski regiji, v katerem so bile s področja občine Vrhnika v presoji tri lokacije, Hleviški graben, Bernik in glinokopi na desnem bregu Ljubljanice. Regijski projekt ni zaživel, zato je občina Vrhnika ponovno preko Inštituta za ekološki inženiring iz Maribora iskala lokacijo za komunalno deponijo, kar je na koncu rezultiralo v predlog treh lokacij: Barje, Drenov grič in Razorska dolina. Vse potencialne lokacije so bile zavržene, obenem pa se je porajala ideja o sanaciji degradiranih površin kamnoloma Verd z odpadki. Ureditvi komunalne deponije v kamnolomu Verd je nasprotovalo okoliško prebivalstvo, tako da tudi ta predlog ni dobil podpore. Gledano v celoti je občina Vrhnika za pridobitev nove lokacije za odlagališče odpadkov proučila več kot deset potencialnih lokacij, od katerih jih je prišlo v ožji izbor devet:

- kamnolom Podčelo (dr. Ivanc),
- Podlipska dolina (dr. Ivanc),
- opuščeni glinokopi na desnem bregu Ljubljanice (dr. Ivanc, projekt kraško–notranjska regija),

- Hleviški graben (projekt kraško-notranjska regija),
- Bernik,
- Špičast grič (IEI Maribor),
- Razorska dolina (IEI Maribor),
- lokacija vzhodno od avtoceste pri Dragomeru (IEI Maribor),
- kamnolom Verd (Oikos).

Ob takratnem dejstvu, da se bo odlagališče na Tojnicah zelo hitro zaprlo je občina Vrhnika leta 1998 poizkusila povezati občine Borovnica, Logatec in Vrhnika v skupen projekt, ki bi pomenil odlaganje odpadkov v logaški občini na Ostrem vrhu, medtem pa bi vrhniška občina pripravila komunalno deponijo na kamnolomu Verd. Predlog sta podprla občinska sveta občin Vrhnika in Borovnica, občina Logatec pa je zavrnila pobudo, saj lokacija v kamnolomu Verd dotodaj še ni bila potrjena.

Spoznanje, da lastne občinske deponije ne bo mogoče urediti pred zaprtjem obstoječe deponije na Tojnicah (31. 12. 2001), je usmerilo delovanje občine v iskanje možnih sprejemnikov odpadkov iz drugih občin. Po številnih pogovorih sta se izluščili dve možnosti in sicer Jesenice in Logatec, ki je zaradi bližine tudi obveljal. Logaški občinski svet je na novembrski seji potrdil in odobril sprejem odpadkov iz občine Vrhnika, na decembrski seji pa sprejel pogodbo, ki jo je pripravila občina Logatec, v kateri je bila definirana tudi cena odvoza. Z vsebino pogodbe vrhniška stran vse do sprejema na občinskem svetu ni bila seznanjena in nanjo ni mogla vplivati.

8.6 KRAJEVNA SKUPNOST VERD

Najbolj aktualna in tudi medijsko odmevna je bila predvidena lokacija za komunalno deponijo v kamnolomu Verd, ki je bila ostro zavrnjena s strani prebivalcev naselja Verd saj so se množično izrekli proti postavitvi deponije v njihovi bližini in podpisali peticijo. Zbranih je bilo 760 podpisov, kar je več kot 50 % volilcev krajevne skupnosti in 5 % volilcev celotne občine. Nasprotno mnenje, kot ga je pokazala študija naročena s strani občinskega sveta, so krajani pridobili tudi s strani Slovenskega ekološkega gibanja (SEG), kar kaže na nezaupanje do občinskih oblasti.

Prebivalci krajevne skupnosti Verd nastopajo kot interesna skupnost za okoljsko razbremenjevanje njihovega naselja in za doseg svojih ciljev uporabljajo različne načine kot so navezovanje stikov z mediji - sporočila za javnost, tiskovne konference; pisne pobude v obliki peticij, naslovljene na občinske in državne organe, in tudi protestne zapore ceste kot oblika resnih groženj in zahtev po ureditvi razmer.

Problematika je zelo kompleksna, saj je idejna zasnova nove lokacije za komunalno deponijo predvidela izkop oziroma poglobitev dela kamnoloma, kjer bi se uredil prostor za odlaganje odpadkov za nadaljnjih 20 let.

Strokovne raziskave in poročila o lokaciji za komunalno deponijo v kamnolomu Verd je izdelalo podjetje (Oikos), ki je ocenilo, da je gradnja deponije na območju kamnoloma Verd mogoča in sprejemljiva z vidika stroke, obvezna pogoja pa sta dobra zaščita dna deponije (zaradi kraškega terena) in celotnega sistema odvajanja izcednih vod ter ureditev transporta mimo naselja Verd.

Transport odpadkov na deponijo po obstoječi cesti skozi naselje Verd bi obremenil cesto za dodatnih 20 %, ki pa je v času raziskav bila že preobremenjena in je vzrokovala nezadovoljstvo prebivalcev Verda. Krajevna skupnost Verd je okoljsko zelo obremenjena zaradi kamnoloma Verd, saj se tam vršijo miniranja kamenin, ki stresajo tla in dvigujejo prah, ki pa se prenaša skozi naselje tudi s pomočjo tovornjakov. Dodatno težavo predstavlja tudi avtocesta, ki je zgrajena preko viadukta med naseljem in skozenj ter povzroča hrup. Vse težave in nezadovoljstvo krajanov so se kopičili več let in na koncu rezultirali v množičnem zboru in zapori ceste na dan 11. 2. 2002. KS Verd je naslovila tudi 15 zahtev na občino Vrhnika:

1. Zagotoviti preusmeritev tovornega prometa, vezanega na kamnolom iz KS Verd do konca leta 2003.
2. V času izdelave študije o celostni rešitvi avtocestnih priključkov na relaciji Ljubljana-Logatec, ki jo naroča Družba za avtoceste RS, predstaviti izvajalcu vse vidike o potrebnosti industrijskega priključka na avtocesto, pri tem zagotoviti udeležbo predstavnika KS Verd in na kakršenkoli način zagotoviti, da bo študija izdelana v predvidenem roku, najpozneje do septembra 2002.

3. Od Kamnoloma Verd pridobiti pisno zagotovitev o prepovedi nalaganja na tovornjake v kamnolomu pred 7. uro zjutraj in po 18. uri ter med 13.30 in 14.30 uri ob delavnikih, v soboto, nedeljo in ob praznikih pa ves dan – rok 28. 2. 2002.
4. Od Kamnoloma Verd pridobiti pisno zagotovitev o omejitvi dnevnega prevoza iz kamnoloma po cesti Verd na največ 100 tovornjakov na dan v obe smeri – rok 28. 2. 2002
5. Od Kamnoloma Verd pridobiti pisno zagotovitev obveznega vlaženja drobnih fikcij peska na tovornjakih ali zagotovitev, da bo Kamnolom Verd zahteval pred izstopom iz kamnoloma obvezno uporabo ponjav za prekrivanje takega tovora - rok 28. 2. 2002.
6. Od Kamnoloma Verd pridobiti pisno zagotovitev obveznega pranja podvozij tovornjakov – rok 30. 9. 2002.
7. Doseči izplačilo odškodnine KS Verd za prekomeren tovorni promet, ki je posledica odvažanja nasipnega materiala na deponijo Barje v Ljubljani v višini 30 sit na kubični meter prepeljanega materiala – rok 28. 2. 2002.
8. Doseči kvartalno izplačilo odškodnine KS Verd v višini 30 sit za kubični meter prepeljanega materiala od 1. 1. 2002 naprej za vse prevoze - rok 30. 4. 2002.
9. Občinskemu komunalnemu nadzorniku zagotoviti vpogled v podatke o količini izdanega materiala na osnovi dokumentacije, ki jo vodi Kamnolom Verd, kot osnovo za obračun odškodnine ter o tem kvartalno obveščati KS - začetek izvajanja 28. 2. 2002.
10. Na občinskem delu ceste postaviti omejitev osne obremenitve na 6 ton – rok 28. 2. 2002.
11. Na občinskem delu ceste prepovedati promet s priklopniki in polpriklopniki – rok 28. 2. 2002.
12. Na občinskem delu ceste namestiti manjkajočo prometno signalizacijo in ogledala na nepreglednih mestih, na drugem delu ceste pa enako zahtevati od upravljalca - rok 28. 2. 2002.
13. Zagotoviti obnovo poškodovanega cestišča - rok 28. 2. 2002.
14. Zagotoviti stalno vzdrževanje in čiščenje ceste.
15. Zahtevati pogostejšo kontrolo tovrnega prometa, zlasti spoštovanja prometne ureditve, ravni hrupa in izpušnih plinov s strani policije oziroma pristojnih služb – zahteve podati do 28. 2. 2002 in stalno kontrolirati.

Občinske oblasti so na nekatere zahteve lahko odgovorile takoj, za nekatere je obveljal dogovor o podaljšanju roka, nekatere zahteve pa tudi niso bile v neposredni občinski pristojnosti.

Spisek zahtev je pravzaprav oblika pritiska interesne skupine, v tem primeru krajevne skupnosti, na občinske oblasti, ki morajo zagotoviti svojim prebivalcem zdravo okolje.

9. ZAKLJUČEK

Skupni interes prebivalcev lokalne skupnosti je zdravo in prijazno okolje, kar poudarja vlogo lokalne skupnosti pri reševanju okoljevarstvenih problemov, vendar pa interes prebivalcev in njihov pogled na probleme okolja pogosto nista skladna s političnim interesom in ne z ocenami strokovnjakov. Zato je razumljivo, da je okoljske težave možno reševati le s sodelovanjem vseh vpletenih strani, ki šele kasneje lahko prinesejo ali rezultirajo v programu ali projektu.

Elementi programa so ponavadi sledeči (glej Eržen, 1994:206):

- celovita ocena stanja in dosežkov na tem področju,
- opredeljene prioritete naloge,
- nosilci izvedbe in razmerja med njimi,
- finančni načrt projekta,
- časovne opredelitve izvedbe posameznih aktivnosti,
- predviden učinek programa na okolje in prebivalce.

Razreševanje ekoloških problemov v lokalni skupnosti bo uspešno le v primerih, ko za projekte ali programe velja (glej Eržen, 1994:207):

- da temeljijo na poglobljenem znanju in zanesljivih informacijah,
- projekt je del razvojne strategije lokalne skupnosti,
- projektu je zagotovljena podpora ljudi, političnih dejavnikov in strokovnih organizacij,
- prebivalci aktivno participirajo v programu ali projektu,
- učinkovita koordinacija in sodelovanje vseh dejavnikov,
- vključujejo nove organizacijske pobude in znanje ob uspešnem zagotavljanju finančnih sredstev.

Pri raziskavi stanja v občini Vrhnika sem ugotovil, da je navkljub vladnim ugotovitvam o kritičnosti ravnanja z odpadki v Sloveniji občina Vrhnika na tem področju zgleden primer, saj je že leta 1993 začela z uvedbo evropsko primerljivega koncepta ravnanja z odpadki. Pri celotnem procesu ravnanja z odpadki - zbiranje, odvažanje, sortiranje, predelava in deponiranje, pa je ostala problematična ravno zadnja faza deponiranja. Občina je bila zaradi prenapoljenosti in zaprtja obstoječe deponije Tojnice 1. 1. 2002 prisiljena v odvoz odpadkov v sosednjo občino, kar prinaša določene kratkoročne in dolgoročne ekonomske težave. Navkljub iskanju nove lokacije, občini to ni uspelo, kar navaja na akuten problem, posledična podražitev pa povzroča možnost divjih odlagališč. Na podlagi teh dejstev lahko prvo postavljeno hipotezo potrdimo le delno, saj se vrhniška občina sooča s težavami pri implementaciji strogih predpisov le v fazi deponiranja oziroma umeščanja deponije v svoj prostor, ki onemogoča tudi regijski koncept izvedbe ravnanja z odpadki, medtem ko nekatere občine v Sloveniji še nimajo urejenega ločenega zbiranja odpadkov.

Vpletene strani ravnanja z odpadki ne najdejo potrebnega konsenza za lokacijo deponije, kar nakazuje na morebiten sindrom NIMBY in bi pomenilo, da se vedno najde kaka interesna skupina, ki nasprotuje lokaciji nove komunalne deponije zgolj iz razloga, da smeti ne bodo na njihovem dvorišču.

Vendarle je na problem možno gledati tudi iz drugih perspektiv. Vsekakor je možno, da so sindromi posledica nepravilnega delovanja ali komuniciranja s prebivalci, ki bi ob natančni predstavitvi načina izvedbe in končnih koristi regijskega koncepta ravnanja z odpadki razblinilo dvome ali nasprotovanja.

Javna predstavitev programa ali načrtno komuniciranje z javnostjo na Vrhniki bi bilo vsekakor dobrodošlo, tako so npr. krajanje Verda očitali občinskim možem poleg ostalih neurejenih okoljskih problemov v njihovi krajevni skupnosti tudi neobveščenost glede aktivnosti za določitev lokacije komunalne deponije v kamnolomu Verd in da so za te stvari izvedeli iz medijev. S strani Slovenskega ekološkega gibanja pridobljeno negativno mnenje za postavitev deponije tudi izpodbija legitimnost študije za katero se je odločil občinski svet. Na podlagi teh dejstev lahko ugotovimo, da bi bilo potrebno v prvi fazi najti širši konsenz, kdo bo izvajal raziskavo, da se razblinijo dvomi o

pristranskosti, v primeru, da to ni mogoče, pa bi morala to področje urejati državna zakonodaja, ki bi določala izvajalca študij npr. v okviru pristojnega ministrstva.

Uporaba pravilne komunikacijske strategije bi iz vidika zaupanja prebivalcev povečala možnosti za določitev lokacije, saj bi to kasneje omogočilo tudi izvedbo regijskega koncepta, ki bi prinesel povezanim občinam dolgoročno korist (nova delovna mesta, cenejše storitve), kar potrjuje drugo postavljeno hipotezo.

Skozi raziskovanje sem ugotovil, da je ravnanje z odpadki zelo občutljiva tema in da občine na področju ravnanja z odpadki zaradi številnih problemov, opisanih v tem delu, potrebujejo subsidiarno pomoč ministrstva in države, tako strokovno kot finančno, stanje pa v bodoče zahteva tudi spremembo sistema, saj je implementacija zakonodaje prepočasna in ponekod nemogoča.

10. LITERATURA IN VIRI

Samostojne publikacije

1. A. Smith, Zachary (1995): The environmental policy paradox-second edition, Prentice hall, Englewood Cliffs, New Jersey.
2. B. Gerrard, Michael (1995): Whose backyard, whose risk, Fear and Fairness in Toxic and Nuclear Waste siting, The MIT Press, Cambridge, Massachusetts, London, England.
3. Glasbergen, Pieter; Blowers, Andrew (1995): Environmental Policy in an International Context, Perspectives on environmental problems, Edited by Pieter Glasbergen and Andrew Blowers, Arnold, a division of Hodder Headline, London.
4. Keuc, Albin (2002): Ravnanje z odpadki v Sloveniji, Povzetek ocene izvajanja zakonodaje in doseganja strateških ciljev, Umanotera, Slovenska fundacija za trajnostni razvoj, Ljubljana.
5. Kos, Drago (2002): Praktična sociologija – za načrtovalce in urejevalce prostora, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.
6. Murdie, Alan (1993): Environmental law and citizen action, Earthscan Publications Limited, London.
7. Odpadki v Sloveniji, priročnik za ravnanje s komunalnimi odpadki (2001): Ministrstvo za okolje in prostor, Ljubljana.
8. Ogorelec, Breda (1995): Komuniciranje z javnostjo: priročnik za urbaniste, Urbanistični inštitut Republike Slovenije, Ljubljana.
9. Plut, Dušan (2002): Okoljevarstveni vidiki prostorskega razvoja Slovenije, Znanstveni inštitut filozofske fakultete, Ljubljana.
10. Viler-Kovačič, Adrijana (2001): Ravnanje z odpadki, GV Založba, Ljubljana.
11. Vlaj, Stane (1998): Lokalna samouprava: občine in pokrajine, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.
12. Vrečko, Barbara (1994): Priročnik o udeležbi javnosti v postopkih sprejemanja odločitev na področju varstva okolja, Sedanja praksa in možnosti razvoja v prihodnje, Slovensko predstavništvo Regionalnega okoljskega centra za Srednjo in Vzhodno Evropo, Ljubljana.
13. Zakon o varstvu okolja s komentarjem (1994): Gospodarski vestnik, Ljubljana.

Članki v časopisih, revijah oziroma zbornikih

14. Brezovšek, Marjan (1994): Federalizem in subsidiarnost, Teorija in praksa, let. 31, št. 1-2, str.24-32, Ljubljana.
15. Brezovšek, Marjan (1997): Regionalna država med unitarizmom in federalizmom, Teorija in praksa, let. 34, št. 2, str.183-196, Ljubljana.
16. Deponiranje komunalnih odpadkov (stranke: Občina Vrhnika, Borovnica, Logatec in Komunalno podjetje Vrhnika ter Komunalno podjetje Logatec), Del osnutka namere o sodelovanju na področju ravnanja z odpadki (1998): Naš časopis, št. 244, str. 2, Vrhnika.
17. Eržen, Ivan (1994): Razreševanje problemov v zvezi z onesnaženostjo okolja v lokalni skupnosti, Okolje v Sloveniji: zbornik, str. 204-207, Tehniška založba Slovenije, Ljubljana.
18. Fefer, Jernej (2001): Ozaveščanje mladine na vrhniškem centru za ravnanje z odpadki, revija Gospodarjenje z odpadki, let. 10, št. 39, str.13-14, Ljubljana.
19. Ivanc, Marijan (2001): Sodobno celovito gospodarjenje z odpadki, revija Gospodarjenje z odpadki, let. 10, št. 37, str. 2-4, Ljubljana.
20. Lukšič, Andrej (2001): Reševanje okoljsko-političnih konfliktov: javna debata o »good life« na primeru rizičnih tehnologij, revija Okolje, let. 9, št.1/2 str. 65-69, Ljubljana.
21. Marc, Dušan (2000): Pravni red na področju ravnanja z odpadki v Republiki Sloveniji, Aktualna vprašanja ravnanja s komunalnimi odpadki: zbornik referatov, str. 53-72, Komunalna akademija, Ljubljana.
22. Marc, Dušan (2000): Začel je veljati nov pravilnik o odlaganju odpadkov, revija Gospodarjenje z odpadki, let. 9, št. 34, str. 23-24, Ljubljana.
23. Marentič-Požarnik, Barica; Anko, Boštjan (1994): Okoljska (ekološka) vzgoja, kot nepogrešljiva sestavina varstva okolja, Okolje v Sloveniji: zbornik, str. 67, Tehniška založba Slovenije, Ljubljana.
24. Ogorelec, Breda (1997): Varstvo okolja v slovenskih občinah, revija Gospodarjenje z odpadki, let. 6, št. 22, str. 25, Ljubljana.
25. Pek-Drapal, Darinka; Kos, Drago (1999): Komunikacijski vidiki posegov v okolje - pomen analize socialnega okolja, Teorija in praksa, let.36, št. 4, str. 576-591, Ljubljana.
26. Podlipnik, Bernarda (2000): Regijsko reševanje odpadkov – prednosti in dileme, Aktualna vprašanja ravnanja s komunalnimi odpadki: zbornik referatov, str. 159-167, Komunalna akademija, Ljubljana.

27. Rihar, Marjan (1999): Krajanji so se množično izrekli proti nadaljnemu onesnaževanju KS Verd, Naš časopis, št. 258, str. 5, Vrhnika.
28. Rihar, Marjan (2001): Tragikomedija deponije odpadkov v kamnolomu Verd, Naš časopis, št. 269, str. 9, Vrhnika.
29. Seljak, Simon (1999): Regijske deponije v kamnolomu - nočemo, Naš časopis, št. 257, str.7, Vrhnika.
30. Seljak, Simon (2001): Odlagališče na Tojnicah se zapira, Naš časopis, št. 278, str. 2, Vrhnika.
31. Seljak, Simon (2002): Nezadovoljstvo krajanov Verda se nadaljuje, Naš časopis, št. 281, str. 4-5, Vrhnika.
32. Seljak, Simon (2002): Krajanom Verda je prekipelo, Množičen zbor krajanov in zapora ceste, Naš časopis, št 280, str. 4, Vrhnika.
33. Strateške usmeritve Republike Slovenije za ravnanje z odpadki (1996): Poročevalec DZ RS, št. 36, str. 45-93, Ljubljana.
34. Šmidovnik, Janez (1993): Regionalizem v Evropi in pri nas, Teorija in praksa, let. 30, št. 3-4, str. 199-208, Ljubljana.
35. Šmidovnik, Janez (1994): Občina - temeljna samoupravna lokalna skupnost, Teorija in praksa, let. 31, št. 1-2, str.14-32, Ljubljana.
36. Zore, Jani; Vezjak, Marjan (2000): Strateški dokumenti in usmeritve na področju ravnanja z odpadki, Aktualna vprašanja ravnanja s komunalnimi odpadki: zbornik referatov, str. 5-28, Komunalna akademija, Ljubljana.
37. Zore, Jani (2000): Regijski koncept ravnanja z odpadki, Aktualna vprašanja ravnanja s komunalnimi odpadki: zbornik referatov, str. 109-116, Komunalna akademija, Ljubljana.
38. Zore, Jani (2001): Usmeritve Ministrstva za okolje in prostor na področju ravnanja z odpadki v letošnjem letu, revija Gospodarjenje z odpadki, let. 10, št. 37, str. 25, Ljubljana.

Drugi viri

39. Koncept ravnanja s komunalnimi in industrijskimi odpadki ter izvajanje ločenega zbiranja odpadkov v občini Vrhnika, 127. seja IS skupščine občine Vrhnika 24. 11. 1993.
40. Magnetogram točke 2. Informacija o aktivnostih za določitev deponije odpadkov v kamnolomu Verd, 6. seja občinskega sveta Vrhnika, 11. 11. 1999.
41. Odlok o načinu opravljanja lokalne javne službe ravnanja s komunalnimi odpadki (2002): Naš časopis, št. 280, str. 29, Vrhnika.

